
3 1761 06585498 6

№ 85—86. Ціна 60 сот.

ЗАГАЛЬНА БІБЛІОТЕК

ЛЕВ ТОЛСТОЙ.

Живий Труп.

ДРАМА в 6 АКТАХ.

Галицька накладня
Якова Оренштайна в Коломиї.

В оправі коштує 80 сот.

ЛЕВ Н. ТОЛСТОЙ

ЖИВИЙ ТРУП

Драма в 6-ти актах

(12-ти картинах)

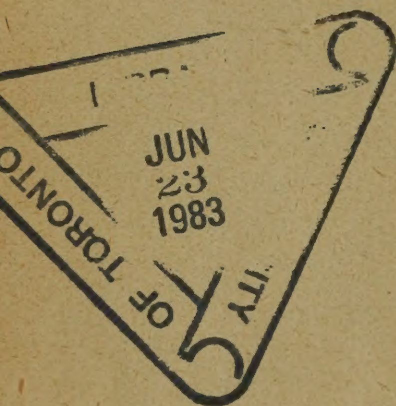
З великоруського переклав

Петро Білоскурський.

Галицька Накладня

Якова Оренштайна в Коломиї.

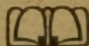

З друкарнї А. В. Кисїлевського і Ски в Коломиї.

ДЇЄВІ ОСОБИ:

Федір Василєвич Протасов (Федя).
Єлисавета Андреєвна Протасова (Лїза), його жінка.
Міша, їх син.
Анна Павловна, мати Лїзи.
Саша, молода дївчина, сестра Лїзи.
Віктор Михайлович Каренїн.
Анна Дмитрієвна Каренїна, його мати.
Князь Сергій Дмитрієвич Абрезков.
Маша, молода циганка.
Іван Макарович, старий циган
Настася Івановна, стара циганка } Родичі Маші.
Офіцер.
Музикант.
1-ший циган.
2-гий циган.
Циганка.
Цигане і циганки (хор).
Доктор.
Михайло Андреєвич Афремов
Стах (ов).
Буткевич.
Коротков. } Приятелї Федя.
Іван Петрович Александров.
Вознесенський, секретар Каренїна.
Пєтушков, художник.
Артемєв.
Кельнер в сепаратцї.

Кельнер в трактирі.
Господар трактира.
Городовик (поліцейський).
Судовий слідчий.
Мельников.
Протоколянт судового слідчого.
Посильний (возьний).
Молодий адвокат.
Пєтрушін, адвокат.
Дама.
Офіцер.
Судия.
Няня Протасових,
Покоївка Протасових.
Локай Каренїних.
Локай Протасових.
Судиї, сьвідки, видцї на судї.

АКТ I.

Картина 1-а.

Річ діє ся в столиці, в помешканю Протасова. Сцена представляє малий їдальний покій.

ВИСТУП I.

Анна Павловна, *добре збудована, сїда дама, в корсетї, сидить сама за чайним столом.*

ВИСТУП II.

Анна Павловна і няня *(з чайником).*

Няня. Можна у вас води?

Анна Павл. Можна. А що Мішечка?

Няня. Та неспокійний. Нема гірше, як сама панї кормить. У них своє там горе, а дитина терпить. Яке же молоко може бути, як ночами не сплять, плачуть?

Анна Павл. Та тепер, здає ся, успокоїла ся.

Няня. Добрий менї спокій. Дивіть краще! Щось там писали і плакали.

ВИСТУП III.

Анна Павловна, няня і Саша (*входить*).

Саша (*до няні*). Ліза вас шукає.

Няня. Іду, ілу.

(*Няня виходить*).

ВИСТУП IV.

Анна Павловна і Саша.

Анна Павл. Няня каже, що вона все плаче. Як се вона не може успокоїти ся!

Саша. Ні, ви, мамо, дивні. Кинути мужа, батька своєї дитини, і ви хочете, аби вона була спокійна.

Анна Павл. Не спокійна, але що стало ся, то й стало ся. Коли я, мати, не лише допустила, але тішу ся з того, що моя дочка кидає мужа, значить, він варта того. Треба радіти, а не горювати, що можеш увільнити ся від такого злого чоловіка.

Саша. Мамо, чому ви так говорите? Прецінь ви знаєте, що то неправда. Він не злий, а дивний, дивний чоловік, не дивлячи ся на його слабі сторони.

Анна Павл. Ну, власне, дивний чоловік. Як тільки гроші в руках, — свої, чи чужі...

Сама. Мамо, він ніколи чужих не брав.

Анна Павл. Все одно, жінчині.

Саша. Таж преціньь він віддав все своє майно жінці.

Анна Павл. Ще би не віддати, коли він знає, що все змарнує.

Саша. Змарнує, чи не змарнує, я лише знаю, що не можна розводити ся з чоловіком, а ще до того таким як Федя.

Анна Павл. То по твойому треба ждати, аж він все пропустить і приведе в хату своїх циганок-любовниць?

Саша. Не ма у нього любовниць.

Анна Павл. То то і біда, що він вас всїх чимсь то обворожив. Лише не мене, о, нї, я його бачу і він се знає. Будучи Лїзою, я не тепер, а вже рік тому назад, кинула би його.

Саша. Як ви се легенько говорите.

Анна Павл. Нї, не легко. Менї, матери, видїти дочку розведеною не легко. Повір, що зовсїм не легко. Але все краще, чим занапастити молоде житє. Нї, я дякую Богови, що вона тепер рішила ся, і що всьо скінчено.

Саша. Може бути, що й не скінчено.

Анна Павл. Лише коби він згодив ся на розвід.

Саша. То що з того вийде гарного?

Анна Павл. Вийде то, що вона молода і може ще бути щасливою.

Саша. Ах, мамо, то страшне, що ви говорите; не може Ліза полюбити другого.

Анна Павл. Чому не може? Як вона буде вільна. Найдуть ся люди тисячі разів ліпші від вашого Федя і щасливі будуть женити ся з Лізою.

Саша. Мамо, се негарно. Ви певно, я знаю, думаєте про Віктора Кареніна.

Анна Павл. Чому би не думати про нього? Він любить єї десять літ і вона його любить.

Саша. Любить, но не так, як чоловіка. То дружба з дитячих літ.

Анна Павл. Знаємо ми ту дружбу! Лише коби не було перешкод.

ВИСТУП V.

Анна Павловна і **Саша.** *Входить* **покоївка.**

Анна Павл. Що скажете?

Покоївка. Пані посилали сторожа з листом до Віктора Михайловича.

Анна Павл. Яка пані?

Покоївка. Єлисавета Андреєвна, пані.

Анна Павл. Ну, то що?

Покоївка. Віктор Михайлович приказали сказати, що зараз будуть самі.

Анна Павл. (*здивована*). Лише що о нім говорили. Не розумію тільки, чого. (*До Саші*). Ти не знаєш?

Саша. Може бути, що знаю, а може і не знаю.

Анна Павл. Все тайна.

Саша. Ліза прийде, вона вам скаже.

Анна Павл. (*Хитаючи головою, до покоївки*). А самовар треба підогріти. Возьми Дуняша.

(*Покоївка бере самовар і виходить*).

ВИСТУП VI.

Анна Павловна і Саша.

Анна Павл. (*до Саші, що встала і хоче іти*). Вийшло, як я говорила: власне і післала за ним.

Саша. Післала, може бути, зовсім не за тим.

Анна Павл. Так, за чим же?

Саша. Тепер, в сю хвилю, Каренін для неї всьо одно, що Трифоновна.

Анна Павл. А ну, побачиш. Я єї знаю. Вона його кличе, шукає розради.

Саша. Ах, мамо, як ви мало її знаєте, що можете думати...

Анна Павл. То побачиш. Я дуже, дуже рада.

Саша. Побачимо! (*Підсьпівуючи виходить*).

ВИСТУП VII.

Анна Павловна *сама.*

Анна Павл. (*похитує головою і бурмотить*). І прекрасно, і нехай, і прекрасно, і нехай. Так.

ВИСТУП VIII.

Анна Павловна і покоївка (*входить*).

Покоївка. Віктор Михайлович приїхали.

Анна Павл. Ну що-ж? Проси, та скажи пані.

(*Покоївка проходить у середні двері*).

ВИСТУП IX.

Анна Павловна і Каренін.

Карен. (*входить і здоровить ся з Анною Павл.*) Єлисавета Андреєвна прислала мені письмо, аби я приїхав. А я і так збирав ся нині вечером до вас, так що дуже радий... Єлисавета Андреєвна здорова?

Анна Павл. Вона здорова. Дитина дещо неспокійна. Вона сейчас прийде. (*Важко*). Так, так, тяжкий час... Ви преці́нь всьо знаєте?

Карен. Знаю. Я преціньбув тут третього дня, коли було одержано від нього письмо. Та невже-ж воно так і рішено безповоротно?

Анна Павл. Ще би! розуміє ся! Переживати всьо, що було, ще раз, було би страшно.

Карен. Так, от де десять разів примір, а раз вріж. Різати по живому дуже тяжко.

Анна Павл. Розуміє ся, тяжко. Але бо їх супружє давно вже було надрізане. Так що розірвати його було менше трудно, як здає ся. Він сам розуміє, що після всього, що було, йому вже самому не випадає вертати ся.

Карел. Чого-ж то?

Анна Павл. Ну, як ви хочете після всїх його гидот, після того, як він кляв ся, що того не буде, і що єсли воно повторить ся, то він сам лишає себе всїх прав мужа і дає її повну свободу...

Карен. Так, але яка може бути свобода жінки, звязаної супружеством?

Анна Павл. Розвід. Він обіцяв розвід і ми добємо ся того.

Карен. Так, але Єлисавета Андреєвна так любила його...

Анна Павл. Ах, еї любов перейшла такі проби, що ледви що лишило ся з неї. Тут і піяньство, і обман і віроломність. Хиба можна любити такого мужа?!

Карен. Для любови всьо можна.

Анна Павл. Ви кажете — любить, но якже можна любити такого чоловіка — непотріба, на котрого ні в чім не можна здати ся? Власне що тепер було... (*Оглядає ся на двері і спішить ся росказати*). Справи під упадком, всьо заставлено, платити нічим. Наконець вуйко присилає дві тисячі, заплатити проценти. Він їде з тими грішми і пропадає. Жінка сидить з хорою дитиною, чекає, і, наконець, дістає письмо — прислати йому білє і річи.

Карен. Так, так, я знаю.

ВИСТУП X.

Анна Павловна, Каренін. *Входять* **Ліза і Саша.**

Анна Павл. Ну от, Віктор Михайлович явив ся на твій зазив.

Карен. Так, мене трохи задержали. (*Здоровить ся з сестрами*).

Ліза. Здорові були. У мене до вас велика просьба. І мені до нікого звернути ся, як до вас.

Карен. Всьо, що зможу.

Лїза. Ви преціпь всьо знаєте....

Карен. Так, я знаю.

Анна Павл. Так я вас оставлю. (*До Сашi.*) Ходїм, лиши їх самих. (*Виходить з Сашою.*)

ВИСТУП XI.

Лїза і Каренїн.

Лїза. Отже він написав менї письмо, що вважає всьо за скінчене. Я (*гамуючи сльози*) так була ображена, так... ну, одним словом я згодила ся зірвати... і відповіла йому, що приймаю його відмову.

Карен. А тепер каєте ся?

Лїза. Так, я зрозуміла, що то погано з моєї сторони, що я не можу. Всьо краще, чим розстати ся з ним. Ну, одним словом, віддайте йому то письмо. Будьте добрі, Віктор... віддайте йому то письмо і скажіть... і привезіть його.

Карен. Добре. (*Здивовано*). Так, але як же?

Лїза. Скажіть йому, що я прошу всьо забути, всьо забути і вернути ся. Я би могла просто післати письмо. Но я знаю його: перша постанова, як всегда, буде добра,

але потім чий будь вплив і він роздумає ся і зробить не то, що хоче.

Карен. Зроблю, що можу.

Лїза. Ви дивуєте ся, що я прошу іменно вас?

Карен. Ні... Впрочім треба говорити правду — так, дивую ся...

Лїза. Але не сердите ся?

Карен. Хиба я можу на вас сердити ся?

Лїза. Я просила вас длятого, бо знаю, що ви любите його.

Карен. І його, і вас. Ви знаєте то. І люблю не для себе, а для вас. І я вдячний вам за те, що ви вірите менї. Зроблю, що можу.

Лїза. Я знала. Я вам всьо скажу: я нинї їздила до Афремова, розвідати, де він. Менї сказали, що вони поїхали до циганів. І ось того я бою ся. Того захопленя я бою ся. Знаю, що єсли його в час не удержати, він захопить ся. Тому то й треба щось робити. Так ви поїдете?

Карен. Розуміє ся, сейчас.

Лїза. Їдьте, найдїть його і скажіть, що всьо забуто, і що я жду його.

Карен. Но де його шукати?

Лїза. Він у циганів. Я сама там була. Я була під ґанком, хотїла післати письмо, потім роздумала ся і рішила просити вас... Ось адреса. Ну так, скажіть йому, щоби він вернув ся, що нїчого не було, що всьо забуто. Зробіть то з любови до нього і дружби до нас.

Карен. Зроблю всьо, що зможу. (*Хвильку чекає, потім кланяє ся і виходить.*)

ВИСТУП XII.

Лїза *сама.*

Лїза. Не можу, не можу. Все краще, як... не можу.

ВИСТУП XIII.

Лїза, *входить* **Саша.**

Саша. Ну що, післала?

Лїза. (*Потакує головою.*)

Саша. І він згодив ся?

Лїза. Розуміє ся.

Саша. Чому його? Не розумію.

Лїза. Кого же?

Саша. Та прецїнь ти знаєш, що він влюблений в тебе.

Лїза. То всьо було і пройшло. Но кого же ти хочеш, щоби я просила? Як ти думаєш, поверне він?

Саша. Я певна, тому що...

ВИСТУП XIV.

Лїза, Саша, *входить* **Анна Павловна,** (*Саша мовкне.*)

Анна Павл. А Віктор Михайлович де?

Лїза. Поїхав.

Анна Павл. Як поїхав?

Лїза. Я просила його виповнити мою просьбу.

Анна Павл. Яку просьбу? знова тайни?

Лїза. Не тайни, а просто просила його — самому передати письмо Федї.

Анна Павл. Федї? Федору Василєвичу?

Лїза. Так... Федї.

Анна Павл. Я думала, що між вами всякі зносини покінчені.

Лїза. Я не можу з ним розстати ся.

Анна Павл. Як, знова всьо з початку?

Лїза. Я хотїла, я старала ся, но я не можу. Всьо, що хочете, лише щоби не розлучати ся з ним.

Анна Павл. Так щож, ти хочеш вернути його?

Лїза. Так.

Анна Павл. Знова пустити до себе в дім ту гадину?

Лїза. Мамо, я прошу вас, не говорити так про мойого чоловіка.

Анна Павл. Він був твоїм чоловіком.

Лїза. Нї, він і тепер мій чоловік.

Анна Павл. Мотовило, пяниця, марнотравник і ти не можеш розстати ся з ним?

Лїза. Чого ви мене мучите? Менї і так важко, а ви наче навмисне хочите...

Анна Павл. Я мучу?! То я забираю ся. Не можу дивити ся на таке.

Лїза (*мовчить*).

Анна Павл. Я бачу, що ви того хочите, що я вам на перешкодї. Не можу я жити. Нїчого у вас не розумію. Всьо то по — новому. То розстати ся рішила, потім нараз взиваєш чоловіка, котрий в тебе влюблений...

Лїза. Нїчого подібного.

Анна Павл. Каренїн осьвідчав ся тобі, а ти... посилаєш його за чоловіком. По що таке?! Аби розбудити заздрість?

Лїза. Мамо, то страшне, що ви говорите. Лишіть мене.

Анна Павл. То вижени матїр з дому, а розпусного чоловіка впусти. Та я не буду чекати. Пращайте, Бог з вами, як хочите, так робіть.

(*Виходить тріскаючи дверми*).

ВИСТУП XV.

Лїза і Саша.

Лїза (*паде на крісло*). Ще того не доставало.

Саша. Нічого. Всьо буде гарно. Маму ми успокоїмо.

ВИСТУП XVI.

Лїза, Саша і Анна Павловна (*переходить*).

Анна Павл. Дуняша, моя валїза!

Саша. Мамо! Ви бо послухайте. (*Виходить за нею, моргаючи сестрі!*)

ЗАНАВІСА.

Картина 2-а.

ВИСТУП І.

Комната у циганів. Хор сьпіває „Канавелу“. **Федя** лежить на канапі, ниць, без сюртука. **Афремов** на кріслї, против цигана, що починає сьпів. **Офіцер** при столї, на котрім стоїть шампанське вино і склянки. Тут і **музикант** записує.

Афремов. Федя, спиш?

Федя (*поднимає ся*). Не говоріть тепер! То степ, то десятий вік, то не свобода, а воля... Тепер — „Не вечерняя“.

Циган. Не можна Федір Василєвич. Тепер нехай Маша одна засьпіває.

Федя. Ну, гарно! А потім „Не вечерняя“. (*Знова кладе ся*).

Офіцер. „Час роковой“. Згода?

Афремов. Нехай!

Офіцер (*до музиканта*). А що, записали?

Музикант. Годї. Всякий раз по новому. І якась то скаля инша. Ось тут. (*Приkликує до себе. До циганки, що дивить ся*). Як то? (*Інтонує*).

Циганка. Та так власне. Так добре.

Федя (*піднимаючи ся*). Не запише. А запише, і в оперу подасть, — все споганить. Ну,

Маша, гайда, хоч би „Час“. Бери ґітару. (*Встає, сїдає перед нею і дивить ся її в очи*).

Маша (*сьпіває*).

Федя. І то гарно. Ай ти Маша! Ну тепер — „Не вечерняя“.

Афремов. Нї, почекай. Наперед мою похоронну.

Офіцер. По що похоронну?

Афремов. А тому, що як умру... розумієш, умру, в гробі буду лежати, прийдуть цигане... розумієш? Так розпоряджу жінцї.... І засьпівають: „Шел мє верста“, — так я і з гробу вискочу — розумієш?! (*До музиканта*). Ось що запиши! Ну, гайда!

(*Цигане сьпівають*).

Афремов. Ах, як! Ну, „Размолодчики мої“.

(*Цигане сьпівають*).

Афремов (*пускає дотеп*).

(*Цигане сьміють ся і продовжаючи сьпів, плещуть*).

Афремов (*сїдає. Пісня кінчить ся*).

Цигане. Ай, Михайло Андреєвич правдивий циган!

Федя. Ну, тепер „Не вечерняя“.

(*Цигане сьпівають*).

Федя. Отсе вона, отсе вона! Прекрасно! І де то подіває ся то все, що тут висказано? Ах, чудесно! І чому чоловік може дійти до того одушевленя, а годі, щоб одушевленє не мало свойого кінця?...

Музикант (*записує*). Так, дуже оригінально.

Федя. Не оригінально, а правдиво.

Афремов. Ну, відотхніть! (*Бере ґітару і присуває ся до Каті*).

Музикант. В дійсности воно просто, лише ритм.

Федя (*махає рукою, підходить до Маші і сїдає на канапі побіч неї*). Ах, Маша, Маша, як ти перевертаєш все нутро в менї.

Маша. Ну, а що я вас просила?

Федя. Що? грошей? (*Виймає з кишенї штанів*). Ну щож, возьми.

Маша (*сьміє ся, бере гроші і ховає в пазуху*).

Федя (*до циганів*). Ну і будь мудрий тут! Менї небо відкриває, а сама на перфуму просить. Нї, то вже певно й чорта не розумієш ти того, що ти сама твориш!

Маша. Як не розумію? Я розумію, що кого люблю, для того і стараю ся і сьпіваю краще.

Федя. А мене любиш?

Маша. Видно, що люблю.

Федя. Дивно! (*цілує еї*).

ВИСТУП II.

Цигане, циганки виходять, остають ся пари: **Федя з Машою, Афремов з Катею, офіцер з Гашою. Музикант** пише. **Циган** перебирає на ґітарі вальса.

Федя. Преціньь я жонатий. А тобі хор не позваляє.

Маша. Хор хором, а серце серцем. Люблю кого, то люблю, а осоружний хто, то й осоружний.

Федя. Ах, як гарно! Гарно тобі?

Маша. Розуміє ся гарно. Як гарні гості, то й нам весело.

ВИСТУП III.

Входить **циган**.

Циган (*до Феді*). За вами пан питає.

Федя. Який пан?

Циган. Не знаю. Одітий гарно. Соболева шуба.

Федя. Буржуй? Ну, щож, поклич!

ВИСТУП IV.

Ті же без цигана.

Афремов. Хтож то до тебе сюди?

Федя. А чорт його знає! Кому до мене діло?

ВИСТУП V.

Ті же. Входить **Каренїн**, оглядає ся.

Федя. А, Віктор! Ось кого не ждав! Розгортай ся! Яким вітром тебе сюди занесло? Ну, сїдай. Слухай, ось „Не вечерняя“.

Каренїн. Je voudrais vous parler sans témoins[1]).

Федя. О чім?

Каренїн. Je viens de chez vous. Votre femme m'a chargé de cette lettre, et puis...[2]).

Федя (*бере письмо, читає, хмурить ся, потім ласкаво усьміхає ся*). Послухай, Каренїн, ти певно знаєш, що в тім письмі?

Каренїн. Знаю, і хочу сказати...

Федя. Підожди, підожди. Ти, даруй, не думай, що я пяний і мої слова невміняємі, то є, я невміняємий. Я пяний, але в сїй справі виджу все ясно, ясно. Ну, що тобі поручено сказати?

Каренїн. Менї поручено найти тебе і сказати тобі, що... вона... жде тебе. Просить тебе все забути і вернути ся.

---

1) Я хотів би говорити з тобою без сьвідків.

2) Я власне від вас. Ваша жінка поручила менї отсе письмо і потім...

Федя (*слухає, мовчки дивлячи ся йому в лице*). Я все таки не розумію, длячого ти?...

Каренін. Єлисавета Андреєвна прислала за мною і просила мене...

Федя. Так...

Каренін. Але я не тільки від імени твоєї жінки, скільки сам від себе прошу тебе: поїдемо домів!

Федя. Ти ліпший від мене. Яка дурниця! Ліпшим від мене не тяжко бути. Я ледащий, а ти хороший, хороший чоловік. І задля того самого я не зміню своєї постанови. І не задля того. А просто не можу і не хочу... Ну як я поїду?

Каренін. Поїдемо тепер до мене. Я скажу що ти вернеш ся, а завтра...

Федя. А завтра що? Все буду я — я, а вона — вона. Ні. (*Підходить до стола і пє*). Зуб краще зразу вирвати. Я преціњь сказав, що єсли я знова не додержу слова, то щоби вона мене кинула. Я не додержав, і скінчено.

Каренін. Для тебе, але не для неї.

Федя. Дивно, чого ти клопочеш ся тим, аби наше супруже остало ненарушеним.

Каренін. (*Хоче щось сказати. Підходить Маша*).

Федя (*перебиває його*). Ти послухай, ти послухай. Маша, засьпівай.

(*Цигане сходять ся.*)

Маша (*шепотом*). Повеличати би.

Федя (*сьміє ся.*) Величати: Віктор судар Михайлович.

(*Цигане сьпівають.*)

Каренін (*сконфужено слухає, потім питає.*) Скільки дати?

Федя. Ну, дай двайцять пять.

Карен. (*дає*).

Федя. Чудесно! Тепер — „Лен.“ (*Цигане сьпівають*).

Федя (*оглядає ся*). Утїк Каренін. Ну, чорт з ним!

(*Цигане розходять ся*).

ВИСТУП VI.

Ті же, *без Каренїна.*

Федя (*сїдає з Машою*). Ти знаєш хто то?

Маша. Чула фамілїю.

Федя. То дуже порядний чоловік. Він приїздив кликати мене до дому, до жінки. Вона мене, дурака, любить, а я ось що роблю.

Маша. Щож, се негарно. Треба до неї поїхати. Треба єї пожаліти.

Федя. Ти думаєш, що треба? А я думаю, не треба.

Маша. Звісно, коли не любиш, то й не треба. Лише любов дорога.

Федя. А ти відки знаєш?

Маша. Значить, знаю...

Федя. Ну, поцілуй мене. Гей ви там: Ще „Лен", а тоді шабаш.

(*Цигане починають сьпівати*).

Федя. Ах, чудово. Коби тільки не проснути ся... Так і вмерти...

ЗАНАВІСА.

АКТ II.

Картина 1-а.

Після першого акту минуло два тижні. У Лїзи. **Каренїн** і **Анна Павлэвна** сидять з їдальни. Входить **Саша**.

ВИСТУП I.

Карен. Ну, що?

Саша. Доктор сказав, що тепер вже небезпеки нема. Лише аби не перестудити.

Анна Павл. Ну, а Лїза зовсїм змарнїла.

Саша. Він говорить, що то ложна шкарлятина в слабій формі. (*Показуючи на кошик*). А то що?

Анна Павл. То Віктор привіз виноград.

Карен. Може позволите.

Саша. Так, вона любить. Вона дуже стала нервова.

Карен. Дві ночи не спати, не їсти.

Саша (*усьміхаючись*). І ви також.

Карен. Я — инше дїло.

ВИСТУП II.

Ті же, ***входять*** **Доктор і Лїза.**

Доктор (*переконуючо*). Так, так. Через кождої пів години міняйте, єсли не спить. Як спить, не трівожте. Мазати горла не треба. Температуру в комнаті пильнуйте також.

Лїза. А як знова почне дусити ся?

Доктор. Не повинно бути. Єєли буде — пульверізация. А крім того порошок, рано один, вечером другий. Я сейчас запишу.

Анна Павл. Не позволите пане Доктор чаю?

Доктор. Ні, спасибіг, хорі ждуть. (*Сїдає до стола*).

(*Саша приносить папір, чорнило*).

Лїза. Так напевно то не шкарлятина?

Доктор (*усьміхаючись*). Цїлком певно. (*Пише*).

Карен. (*до Лїзи*). Ну, тепер випийте чаю, а ще лїпше, підіть відпочати; а то подивіть ся, на що ви похожі.

Лїза. Тепер я віджила. Спасибіг вам. От, правдивий друг! (*Стискає йому руку*).

(*Саша сердито виходить в двері*).

Лїза. Спасибіг, мій друже. От де дор...

Карен. Та що я таке зробив? Зовсім не ма мені за що дякувати.

Ліза. А хто ночи не спав? Хто привіз того знаменитого Доктора?

Карен. Я вже тим нагороджений, що Міка минув небезпеку і, головно — вашою добротою.

Ліза (*знова стискає руку і сьміє ся, показуючи монету, яку тримає в руці*). То для Доктора. Лише я ніяк не знаю, як йому дати.

Карен. Я також не знаю.

Анна Павл. Що „не знаю"?

Ліза. Як дати гроші лікареви. Він спас мені більше чим житє, а я даю гроші. Се щось неприємного.

Анна Павл. Дай сюди, я дам. Я знаю як. Цілком просто.

Доктор (*встає і дає рецепту*). Так отже сі порошки по столовій ложці відвареної води добре розмішати і (*говорить далі*)...

(*Каренін при столі пє чай. Переходять наперед Анна Павловна і Саша*).

Саша. Не можу дивити ся на їх відносини. Вона зовсім, неначе влюблена в нього.

Анна Павл. Щож тут дивного?

Саша. Неприємно!

Доктор (*виходить пращаючи ся зі всіма. Анна Павловна провожає його*).

ВИСТУП III.

Ліза, Каренін і Саша.

Ліза (*до Каренїна*). Він такий милий тепер. Як тільки стало йому легше, він сейчас став сьміяти ся і папляти. Я піду до нього. І від вас менї не хоче ся відходити.

Карен. Одначе ви випийте чаю і зїжте що небудь.

Ліза. Менї тепер нїчого не треба. Менї так тепер гарно, після того страху. (*Зітхає*).

Карен. Алеж ви бачите, які ви слабі.

Ліза. Я щаслива. Хочите поглянути на нього?

Карен. Розуміє ся.

Ліза. Ходїть зі мною. (*Виходять*).

ВИСТУП IV.

Саша і Анна Павловна (*вертає*).

Анна Павл. (*до Саші*). Ти чого насупила ся? Я гарно дала, і він взяв.

Саша. Ах, се гидко! Вона повела його з собою в діточий покій. Так як би він наречений, чи муж еї.

Анна Павл. А тобі що? Чого ти сердиш ся? Хиба ти ладилась замуж за нього?

Саша. Я?! За того довгана? Я скорше не знаю, за кого би вийшла, чим за нього. І ніколи мені в голову не приходило. Лише мені не подобає ся, що Ліза після Феді може так зближати ся з чужим чоловіком.

Анна Павл. Який же він чужий? — друг дитячих літ.

Саша. Но, але я добре бачу по усьміхах, по очах, що вони залюблехі.

Анна Павл. Щож тут дивного? Чоловік зайняв ся хоробою дитини, співчував, помагав, і вона за се вдячна. А крім того, чому би її не полюбити і не вийти замуж за Віктора?

Саша. Се булоби страшно, гидко! Гидко!

ВИСТУП V.

Каренін і Ліза *входять.* **Каренін** (*мовчки пращає ся.*

Саша (*сердито виходить*).

ВИСТУП VI.

Анна Павловна і Ліза.

Ліза (*до мами*). Що з нею?

Анна Павл. Прямо, не знаю.

Ліза (*мовчки зітхає*).

ЗАНАВІСА.

Картина 2-а.

У Афремова в кабінеті. В налитих чарках вино. Гості.

ВИСТУП I.

Афремов, Федя, Стах (ов) (*зарослий*), **Буткевич** (*голений*), **Коротков** (*прихвостень*).

Коротков. А я вам кажу, що остане по заду. Ла-бель-буа — перша в Европі. О заклад!

Стах. Дай спокій, брат. Ти знаєш, що ніхто тобі не вірить і не піде з тобою о заклад.

Коротков. А я тобі кажу: твій Картуш по заду.

Афремов. Не сваріть ся. Я вас помирю. Спитайте Федя. Він вам скаже найліпше.

Федя. Оба коні добрі. Їздець — головна річ.

Стах. Гусів падлюка. Треба лише держати його в руках.

Коротков (*кричить*). Неправда.

Федя. Ну, чекайте, я вас помирю. Хто взяв дербі*)?

Коротков. Взяв, але нічого не варта. То припадок. Аби Кракус не захорував. Побачилибисьмо. (*Входить локай*).

ВИСТУП II.

Ті же і локай.

Афремов. Чого ти?

Локай. Пані приїхала, питає Федора Василєвича.

Афремов. Яка? дама?

Локай. Не можу знати. Лише правдива дама.

Афремов. Федя, до тебе дама.

Федя (*налякано*). Хто то?

Афремов. Не знає, хто.

---

*) Анґлійські перегони, основані ґрафом Дербі, відти — нагорода в перегонах.

Локай. Хиба просити до салї.

Федя. Підожди, я подивлю ся. (*Федя і локай виходять*).

ВИСТУП III.

Ті же, *без Федя і локая.*

Коротков. Хто се до нього? Напевно Машка.

Стах. Яка Машка?

Коротков. Циганка Маша. Залюблена в нім. Як кітка залюблена.

Стах. Яка мила! А сьпіває!

Афремов. Чудо! Танюша і вона. Вчера вони з Петром сьпівали.

Стах. Ось який щасливець він!...

Афремов. Що його баби люблять? Бог з ними!

Коротков. Не терплю циганок, нема у них ніякого шику.

Бутк. Ну, не кажи.

Коротков. Я їх всїх за одну французку віддам.

Афремов. Ну, та ти звісний естет. Піти би подивити ся, хто то. (*Відходить*).

ВИСТУП IV.

Ті же, *без Афремова.*

Стах. Єсли Маша, приведи еї сюди, нехай сьпіває. Ні, тепер не такі цигане! Танюша була, — ах, чорт побери!

Бутк. А я думаю, що все то саме.

Стах. Та як, коли тепер романи пішли замість пісні.

Бутк. І романи є гарні.

Коротков. А хочеш — заклад, що я заставлю сьпівати, і ти не пізнаєш, пісня то, чи роман.

Стах. Коротков — всегда о заклад.

ВИСТУП V.

Ті же і Афремов.

Афремов (*входить*). Панове, то не Маша. А приняти еї нема де, хиба тут. Ходїм до білярдової. (*Виходять*).

ВиСТУП VI.

Входять **Федя і Саша.**

Саша (*стурбовано*). Федя, даруй менї, коли тобі неприємно, але, на милість Бога, вислухай мене. (*Голос еї дрожить*).

Федя (*ходить по комнаті. Саша сіла, глядить на нього*).

Саша. Федя, верни домів.

Федя. Слухай, Саша, я тебе дуже добре розумію. Саша, люба моя, і я на твоїм місці робив би то саме: постарав би ся як небудь вернути всьо до старого; но коли б ти, люба, чутлива дівчино — хоч як дивно так говорити – була на моїм місці, — ти з певностию зробила би то, що я роблю, то є, пішла би і перестала стояти на заваді чужому житю.

Саша. Як на заваді? Хиба Ліза може жити без тебе?

Федя. Ах, люба Сашо, голубко, може, може, і ще буде щаслива, богато щасливійша, чим зі мною.

Саша. Ніколи.

Федя. То тобі так здає ся. (*Держить в руці еї руку*). Але не в тім діло, то є не то, що не в тім діло, а головне діло в тім, що я не можу. Знаєш, грубий папір мни так і так, і сто разів перемнеш — він все держить ся, а перемнеш сто перший раз, — він розійде ся. Так між мною і Лізою. Мені надто важко глядіти її в очи. І її так само, повір.

Саша. Ні, ні.

Федя. Кажеш ні, а сама знаєш, що так.

Саша. Я можу тільки по собі судити. Єсли би я була на єї місці, а ти відповів би то, що відповідаєш, то було би страшним для мене.

Федя. Так, для тебе...(*Мовчанка. Обоє сумні*).

Саша (*встає*). Хиба так і лишить ся?

Федя. Так мусить бути...

Саша. Федя, верни ся.

Федя. Спасибіг тобі, люба Сашо. Ти все останеш мені дорогим спомином... но, пращай голубко. Дай мені поцілувати себе. (*Цілує єї в чоло*).

Саша (*зворушена*). Ні, я не пращаю ся, і не вірю і не хочу вірити... Федя...

Федя. Ну, так слухай, Саша. Тільки слово, що то, що я тобі скажу, нікому не скажеш. Даєш слово?

Саша. Розуміє ся.

Федя. Ну так слухай, Саша. Правда, — я муж, батько єї дитини, але я злижний... Чекай, чекай, не заперечуй. Ти думаєш, я заздрісний? — ні трохи. Перше, не маю права; друге не маю причини. Віктор Ка-

ренін старий еї друг і мій також. І він любить єї, і вона любить його.

Саша. Ні.

Федя. Любить, як тільки може любити чесна і моральна жінка, котра не позволяє собі любити нікого, кромі мужа. Но вона любить і буде любити, як перешкода отся (*показуючи на себе*) буде усунена. І я усуну єї, і вони будуть щасливі. (*Голос його дрожить*).

Саша. Федя, не говори так.

Федя. Прецінь знаєш, що все то правда, і я буду радий їх щастю, — чого кращого, я не в силї зробити. І не верну ся, і дам їм свободу... Так і скажи. І не говори, і не говори, і пращай! (*Цїлує еї в голову, і отвирає для неї двері.*)

Саша. Федя, я одушевляю ся перед тобою.

Федя. Пращай, пращай... (*Саша виходить*).

ВИСТУП VII.

Федя *сам.*

Федя. Так, так, чудесно, прекрасно... (*Дзвонить*).

ВИСТУП VIII.

Федя і Локай.

Федя. Кличте пана.

ВИСТУП IX.

Федя *сам.*

Федя. І правда, і правда.

ВИСТУП X.

Федя, *входить* **Афремов.**

Федя. Підемо.

Афрем. Як же полагодив?

Федя. Чудесно! „І божилась і клялась“... Чудесно! Де всї?

Афрем. Онтамки грають.

Федя. Добре! Підемо, побудемо і ми хвилинку!

ЗАНАВІСА.

АКТ III.

Картина 1-а.

Князь Абрезков, 60-літний елеґантний кавалїр, голений, з вусами, старий вояк, повний гідности і смутку. **Анна Дмитрієвна Каренїна** (мати Віктора), відмолоджуюча ся 50-лїтна grande dame. Переплїтає мову французкими словами. **Локай. Віктор. Лїза.**

ВИСТУП I.

Анна Дмитрієвна *пише письмо.*

ВИСТУП II.

Анна Дмитрієвна і локай.

Локай. Князь Сергій Дмитрієвич.

Анна Дмитр. Ну, розуміє ся. (*Обертає ся і поправляє ся перед зеркалом*).

ВИСТУП III.

Анна Дмитрієвна і Князь Абрезков.

Князь Абр. (*входячи*) J'espère que je ne force pas la consigne.*) (*Цїлує руку*).

---

*) Надїю ся, що я не нарушаю приказу.

Анна Дмит. Ви знаєте, що vous êtes toujours le bienvenu.*) А тепер, сегодня, особливо. Чи ви одержали моє письмо?

Кн. Абр. Одержав і ось моя відповідь.

Анна Дмит. Ах, мій друже, я починаю зовсім попадати в одчай. Il est ensorcelé, positivement ensorcelé.**) Я ніколи не бачила у нього такої впертости, такої безсердечности і рівнодушности до мене. Він цілковито змінив ся від того часу, як та жінка кинула мужа.

Кн. Абр. Ну, щож властиво, як стоїть справа?

Анна Дмит. Так, що щóби там не було, хоче женити ся.

Кн. Абр. Ну, але як муж?

Анна Дмит. Дає розвід.

Кн. Абр. Ось, як!

Анна Дмит. І він, Віктор, іде на таке, і вся та грязь, адвокати, докази вини... Tout ça est dégoutant.***) І то не відстрашує його. Я його не розумію. Він, з своєю чутливостию, оглядностию...

---

*) Ви всегда бажаний гість.
**) Він зачарований, направду зачарований.
***) Всьо то гидко.

Кн. Абр. Любить. Ах, як чоловік правдиво любить, тоді...

Анна Дмит. Так, но від чогож в наших часах любов могла бути любовю чистою, любовю-дружбою, котра треває все житє? Таку любов я розумію, ціню.

Кн. Абр. Тепер нове поколінє вже не може вдоволити ся ідеальними відносинами. La possesion de l'âme ne leur suffit plus.*) Що робити... Ну але якже буде з ним?

Анна Дмит. Ні, про нього не говоріть. То якісь чари. Його неначе підмінили. А, ви знаєте — я була у неї. Він так мене просив. Elle m'a fait demander si je ne pourrais la recevoir.**) І нині, (*глядить на годинник*) о другій годині, отже сейчас, повинна приїхати. Я обіцяла Вікторови приняти єї, але ви розумієте моє положенє? Я ціла не своя. І по старій привичці, післала за вами. Мені потрібна ваша поміч.

Кн. Абр. Дякую.

Анна Дмит. Ви зрозумійте, що отсї відвідини єї рішають ціле діло, — долю Віктора.

---

*) Духова близькість їх вже не вдоволяє.
**) Вона мене просила, чи не приняла би я єї.

Треба мені або не згодити ся... а якже я то можу?

Кн. Абр. Ви зовсім не знаєте єї?

Анна Дмит. Ніколи не бачила. Але я бою ся єї. Добра жінка не може згодити ся кинути мужа, і то доброго чоловіка. Він же товариш Віктора і бував у нас. Він був дуже милий. Але який би він не був! Quels que soient les torts qu'il a eus vis-à-vis d'elle,*) не годить ся кидати мужа. Треба нести свій хрест. Я одно не розумію, як може Віктор з своїми поглядами, згодити ся, брати за жінку розведену. Кілько разів, — недавно ось при мені, горячо спорив зі Спіціним, доказуючи, що розвід не є згідний з правдивим християньством, а тепер сам робить те саме. Si elle a pu le charmer à un tel point...**) я бою 'ся єї. Зрештою, я позвала вас, аби вас чути, а тимчасом сама цілий час говорю. Що ви думаєте? Скажіть. Як по вашому? Що треба робити? Ви говорили з Віктором?

Кн. Абр. Я говорив з ним. І думаю, що він любить єї, привик так любити і та лю-

---

*) Як би він не був винуватий перед нею.

**) Коли вона могла очарувати до такого степеня.

бов зовсім його опанувала, а він — чоловік, що поволи, але твердо всьо приймає. Що йому ввійшло в серце, то вже не вийде. І він нікого крім неї не буде любити і без неї, з другою, не може бути щасливим.

Анна Дмит. А як Варя Казанцева пішла би за нього! І яка дівчина, і як любить!

Кн. Абр. (*усьміхаючи ся*). C'est compter sans son hôte.*) То тепер зовсім не на місці. І я думаю, ліпше погодити ся і помогти повінчати ся йому.

Анна Дмит. З розведеною, щоби опісля стрічав мужа своєї жінки? Я не розумію, як ви можете спокійно таке говорити?

Кн. Абр. Та що робити, мила приятелько... Розуміє ся, краще би женити ся з дівчиною, котру ви знаєте, любите... Но, коли не можна... А потім, як би він оженив ся з циганкою, або Бог знає з ким... А Ліза Протасова — дуже гарна, мила женщина. Знаю єї через мою своячку Нелю: лагідна, добра, люблячa і чесна женщина.

Анна Дмит. Чесна женщина, котра рішає кинути мужа!?

---

*) То — розпоряджати без господаря.

Кн. Абр. Я не пізнаю вас. Ви недобрі, ви жорстокі. Муж єї, один з тих людий, про котрих кажуть, що він лише сам собі ворог. Но він ще більше ворогом своїй жінці. Се хорий, цілком упавший, налоговий чоловік. Він пропутав весь свій маєток, маєток жінчиний, — а у неї дитина... Як же ви можете осуджувати жінку, котра кидає такого чоловіка? І то не вона, а він лишив єї.

Анна Дмит. Ах, який бруд, який бруд! І я маю плямити ся в нім.

Кн. Абр. А ваша релїгія?

Анна Дмит. Так, так, прощенє. „Як і ми оставляєм довжникам нашим.“ Mais c'est plus fort que moi.*)

Кн. Абр. Ну якже її жити з таким чоловіком? Як би вона і не любила другого, вона повинна би була то зробити. Для дитини повинна. Він сам, муж, розумний і добрий чоловік, наколи при своїх змислах, радить її то зробити...

---

*) Але то понад мої сили.

ВИСТУП IV.

Анна Дмитрієвна, Кн. Абрезков, *входить* **Каренін,** (*цілує руку матери, здоровить ся з Кн. Абрезковим*).

Карен. Мамо, я прийшов сказати вам одно: Єлисавета Андреєвна сейчас приїде, і я вас прошу, благаю, тільки о одно: єсли ви дальше незгідні на моє вінчанє...

Анна Дмит. (*перебиває йому*). Розуміє ся, дальше не годжу ся.

Карен. (*кінчить, хмурить ся*)... то прошу, благаю вас, не кажіть, що ви не годите ся і не рішайте нічого в відмовнім змислї.

Анна Дмит. Я думаю, що взагалї про ті справи не будемо говорити. Я принайменше, не буду їх торкати.

Карен. Вона тим менше. Я хотів лише, щоби ви єї пізнали.

Анна Дмит. Не розумію одного: Як ти годиш своє бажанє женити ся з панею Протасовою, у котрої живий муж, з твоїми релїґійними поглядами, що розвід є противний основам християньства?

Карен. Мамо, се жорстоко з вашої сторони! Невже ми всі такі непомильні, що не можемо розходити ся з своїми поглядами,

коли житє так складає ся? Мамо, чого ви такі жорстокі для мене?

Анна Дмит. Я люблю тебе і бажаю тобі щастя.

Карен. (*до Абрезкова*). Сергій Дмитрієвич!

Кн. Абр. Розуміє ся, ви хочете для нього щастя, але нам, з нашими сивими головами, трудно розуміти молодіж. А особливо трудно для матери, що привикла до думки, о своїм щастю для сина. Всї женщини так.

Анна Дмит. Так, так власне. Всї проти мене. Розуміє ся, ти можеш зробити то, vous êtes majeur..*) Но ти погубиш мене.

Карен. Я вас не пізнаю. Се більше, чим жорстокість.

Кн. Абр. (*до Віктора.*) Перестань, Віктор. Мама говорить всегда гірше, як робить.

Анна Дмит. Я скажу, що думаю і відчуваю, скажу — без образи для неї.

Кн. Абр. То цїлком певно.

---

*) Ви повнолїтний.

ВИСТУП V.

Анна Дмитрієвна, Кн. Абрезков, Каренїн і локай (*входить*).

Кн. Абр. Ось і вона.

Карен. Я відійду.

Локай. Єлисавета Андреєвна Протасова.

Карен. Я відходжу. Мамо, дуже прошу.... (*Відходить*).

Кн. Абр. (*також встає*).

Анна Дмит. Просїть. (*До Абрезкова*). Нї, ви останьте.

ВИСТУП VI.

Анна Дмитрієвна і Кн. Абрезков.

Кн. Абр. Я думав, вам лїпше en tête-à-tête.*)

Анна Дмит. Нї, я бою ся. (*Суєтить ся*). Як я схочу лишити ся з нею en tête-à-tête, я дам знак вам. Ca dépendra...**) А то лишити ся менї з нею одній, — я буду звязана. Я тодї так вам зроблю. (*Показує знак*).

---

*) На самотї.

**) То буде залежати...

Кн. Абр. Зрозумію. Я певний, що вона вам подобає ся. Лише будьте справедливі.

Анна Дмит. Як ви всї проти мене!

ВИСТУП VII.

Анна Дмитрієвна, Князь Абрезков. *Входить*

Лїза, *в капелюсї, в візитовім строю.*

Анна Дмит. (*встаючи*). Я жалувала, що не застала вас, але ви так добрі, що самі приїхали.

Лїза. Я зовсїм не сподївала ся. Я така вам вдячна, що ви хотїли мене бачити.

Анна Дмит. (*показуючи на Кн. Абр.*) Ви знакомі?

Кн. Абр. Аяк же, я мав честь бути представленим. (*Здоровлять ся за руку. Сїдають*). Моя своячка Нелї часто менї оповідає про вас.

Лїза. Так, ми жили в великій приязни. (*Оглядаючи ся боязко на Анну Дмитрієвну*). І тепер жиємо. (*До Анни Дмит.*) Я зовсїм не сподївала ся, що ви схочете мене бачити.

Анна Дмит. Я знала добре вашого мужа. Вони другами собі були з Віктором і він бував у нас аж до виїзду в Тамбов. Здає ся, він там і оженив ся з вами?

Ліза. Так, ми там побрали ся.

Анна Дмит. А потім, як він знова вернув в Москву, він вже не бував у мене.

Ліза. Так, він майже нігде не бував.

Анна Дмит. І не познакомив мене з вами. (*Прикра мовчанка*).

Кн. Абр. Послідний раз я бачив вас у Денисових на представленю. Дуже було мило. Ви також грали.

Ліза. Ні... так... а так... пригадую собі. Я грала. (*Знова мовчанка).* Анна Дмитрієвна, даруйте мені, єсли вам немиле те, що скажу, але я не можу, не вмію грати комедиї. Я приїхала тому, що Віктор Михайлович сказав... тому, що він... то є тому, що ви хотіли мене бачити... але краще все сказати... (*Схвильована*). Мені дуже тяжко... а ви такі добрі.

Кн. Абр. Я ліпше піду.

Анна Дмит. Ідіть.

Кн. Абр. До побаченя. (*Пращає ся з обоїми женщинами і виходить*).

ВИСТУП VIII.

Анна Дмитрієвна і Лїза.

Анна Дмитр. Слухайте Лїза... не знаю, ну і не хочу знати, як вам по батькови.

Лїза. Андреєвна.

Анна Дмитр. Все одно — Лїза. Менї вас жаль, ви менї симпатичні. Але я люблю Віктора. Одно єство на сьвітї я люблю. Я знаю його душу, як свою. То горда душа. Він був гордий, ще семилїтним хлопчиком. Гордий не іменем, не богатством, але своєю чистотою, своєю моральною високостію; і він зберігав еї. Він чистий як дївчина.

Лїза. Я знаю.

Анна Дмит. Він ще ніякої женщини не любив. Ви перша. Не скажу, що я не заздрощу вам. Я заздрощу. Але ми, матери, — у вас ще хлопчик маленький, вам ще за рано — мусимо бути на те приготовані. Я приготовляла ся до того, щоби віддати його жінцї і не бути заздрісною. Але віддати такій же чистій, як він.

Лїза. Я... хиба я...

Анна Дмит. Даруйте, я знаю, що ви не виноваті, але ви нещасливі. А я його знаю.

Тепер він готовий всьо перенести, і перенесе, і ніколи не скаже, але буде терпіти. Його подразнена амбіция буде терпіти і він не буде щасливий.

Ліза. Я думала про те.

Анна Дмит. Ліза, люба! Ви мудра, хороша женщина. Коли ви любите його, то більш бажаєте його щастя, чим свойого. А коли так, то ви не схочете звязати його, а потім змусити жалувати. Хотяй він того не скаже, ніколи не скаже.

Ліза. Я знаю, що не скаже. Я думала про те, і задавала собі таке питанє. Але що я можу зробити, коли він каже, що не хоче жити без мене! Я говорила: будемо другами, але старайте ся устроіти собі своє житє, не звязуйте свойого чистого житя з моїм нещасливим. Він не хоче.

Анна Дмит. Так, тепер не хоче.

Ліза. Ви його перемовте, най лишить мене. Я годжу ся. Я люблю його для його, а не свойого щастя. Лише поможіть мені і не ненавидьте мене. Разом люблячи, будемо шукати йому щастя.

Анна Дмит. Так, так, я полюбила вас. (*Цілує еї. Ліза плаче*). Але все таки то стра-

шне. Колиб він тоді, коли ви ще не вийшли за муж, полюбив вас...

Ліза. Він каже, що тоді любив, але не хотів бути перешкодою в щастю свойого друга.

Анна Дмит. Ах, як все се важко! Але все таки будемо любити ся взаїмно, і Бог поможе нам найти то, чого ми хочемо.

ВИСТУП IX.

Анна Дмитрієвна, Ліза і Каренін.

Карен. (*входячи*). Мамо моя люба! Я все чув. Я сподївав ся того: ви полюбили єї. І всьо буде гарно.

Ліза. Як менї жалко, що ви всьо чули — я би не говорила була...

Анна Дмит. Все таки нїчого не рішено. Я можу сказати одно, що колиб не всї ті тяжкі обставини, я би рада була. (*Цїлує єї*).

Карен. Тільки прошу, не змінїть погляду.

ЗАНАВІСА.

Картина 2-а.

Скромна комната: ліжко, бюрко, канапа.

ВИСТУП I.

Федя *сам.*

В двері стукають. З-за дверий голос: „Ти чого замкнув ся Федір Василєвич? Федя, отвори...

ВИСТУП II.

Федя і Маша.

Федя (*встає, отвирає двері*). Ось спасибіг, що прийшла. Скучно, страшно скучно.

Маша. Чому, не прийшов до нас? Знова пєш? Ех, ти! А обіцяв.

Федя. Ти знаєш чому: гроший дасть-біг.

Маша. І чого я тебе полюбила?

Федя. Маша!

Маша. По що то Маша, Маша! Коли би любив, давно би розвів ся. І там тебе о то просили. І кажеш, що не любиш. А тримаєш ся єї. Не хочеш, видно...

Федя. Прецінь знаєш, чому не хочу.

Маша. Дурниці то. Правду кажуть, що ти пустий чоловік.

Федя. Щож тобі сказати? Сказати, що мені прикре то, що говориш, так ти то сама знаєш.

Маша. Нічого тобі не прикро....

Федя. Сама знаєш, що одинока радість в моїм житю — се твоя любов.

Маша. Моя — то моя, а твоєї дасть-біг.

Федя. Не буду тебе переконувати. Тай пощо: Ти сама знаєш.

Маша. Федя, за що ти мене мучиш?

Федя. Хто кого...

Маша (*плаче*). Недобрий ти!

Федя (*підходить і обнимає єї*). Маша! Чого? Перестань! Жити треба — не плакати! Тобі се не годить ся. Красавице ти моя!

Маша Любиш?

Федя. Когож мені любити?

Маша. Лише мене? Ну, читай що ти там написав.

Федя, Та нудно буде тобі.

Маша. Коли ти написав, то буде вже добре.

Федя. Ну слухай. (*Читає*). „Пізною осению умовили ся ми з товаришом, зійти ся на муриґінській площи. Площа та — був то кріпкий острів з сильними виступами. Був хмарний, теплий, тихий день. Туман“...

ВИСТУП III.

Федя і Маша. *В двері входить старий циган,* **Іван Макарович** *і стара циганка* **Настася Івановна,** *родичі Маші.*

Наст. Іван. (*підходить до дочки*). То тут проклята вівця блудна! Панови поважанє! (*До дочки*). Що ти з нами робиш? Га?

Іван Макар. (*до Феді*). Негарно, пане, робите! Дівчину занапащуєте. Ох, негарно, Погано робите.

Наст. Іван. Бери хустку, марш сейчас! Дивіть! — вона утікає собі! А хорови що я скажу? Заходиш собі з голодранцем. Що в нього возьмеш?

Маша. Не заходжу собі з ним. Я люблю того пана і — кінець. Хору не кидаю, сьпівати буду, а що...

Іван Макар. Договорюй ся ще, то я тобі зараз косу вимикаю! Малпа одна! Хто так робив? Ні отець, ні мати, ні тітка. По-

гано пане. Ми тебе любили, тільки тобі даром сьпівали, жаліли тебе. А ти що зробив!

Наст. Іван. Занапастив ні за що дочку, рідну, єдину, брилянтову, неоцінену, в гній еі втолочив, ось що зробив. Бога у тебе нема!

Федя. Ти Настася Івановна неслушно мені такі річи видумуєш. Твоя дочка мені як сестра. Я бережу єї честь. І ти не думай... А люблю єї... то й щож робити?

Ів. Макар. Так, але не любив тоді, як у Вас гроші були. Було записати тоді на хор тисячів з десять і взяти єї як честь наказує. А тепер всьо пропутав і як злодій єї упровадив. Встидно пане. Встидно.

Маша. Він мене не упровадив. Я сама прийшла до нього. А заберете мене тепер, я знова прийду. Люблю його і кінець! Моя любов сильнійша від всіх ваших замків... Не хочу!

Наст. Ів. Ну, Машечка, дорогенька, не бурчи. Негарно зробила, ну ходім.

Іван Макар. Досить балаканя. Марш! (*Бере єї за руку*). Простіть, пане. (*Всі троє виходять.*)

ВИСТУП IV.

Федя. *Входить* **Князь Абрезков.**

Кн. Абр. Даруйте. Я мимоволї був сьвідком немилої сцени.

Федя. З ким маю честь?... (*Пізнає*). Ах, князь Сергій Дмитрієвич! (*Здоровлять ся*).

Кн. Абр. .... мимовільним сьвідком немилої сцени. Я волїв би був не чути. Але почувши, я вважаю своїм обовязком сказати, що я чув. Мене справили сюди і тут під дверима менї прийшло ся чекати, аж вийдуть ті панство. Тим більше, що мої стуканя в двері не було чути через надто грімкі голоси.

Федя. Так, так. Прошу ласкаво. Дякую вам за то, що ви менї сказали. То дає менї право пояснити ту сцену. Що подумаєте собі про мене — менї обоятно. Але менї приходить ся вам сказати, що докори роблені тій дївчинї — циганцї, сьпівачцї — не слушні. Та дївчина морально чиста як голуб. Мої відносини до неї — чисто приятельські. Єсли, може бути, є на них певна відтїнь поетичности, то все таки не перечитить вона чистотї — чести тої дївчини. Се власне хотїло ся менї вам

сказати. А тепер — чого вам від мене треба? Чим можу вам служити?

Кн. Абр. Я, по перше...

Федя. Даруйте, князю. Я тепер находжу ся в такім товариськім положеню, що незначне моє давнійше знакомство з вами, не дає мені права на ваші відвідини, хиба ходить о важне діло — тоже в чім воно?

Кн. Абр. Не перечу, ви угадали. У мене є діло. Но все таки прошу вірити, що зміна вашого положеня, цілком не може мати впливу на моє до вас відношенє.

Федя. Вірю вам.

Кн. Абр. Моє діло в тім, що син моєї старої приятельки, Анни Дмитрієвни Каренїни і вона сама просили мене, просто, безпосередно від вас довідати ся про ваші відносини... — ви позволите так говорити — про ваші відносини до вашої жінки, Єлисавети Андреєвни Протасової.

Федя. Мої відносини до моєї жінки, можу сказати: до моєї бувшої жінки — цілком зірвані.

Кн. Абр. Я так і думав. І тільки длятого я взяв на себе сю трудну місию.

Федя. Зірвані, спішу додати, не з єї, а з моєї, а радше з моїх безконечних провин. А вона, як була, так і остала ся женщиною, котрій не можна нічого закинути.

Кн. Абр. І властне, Віктор Каренін, особливо його мати, просили мене розвідати у вас, які ваші наміри...

Федя (*подразнено*). Які наміри? Ніякі. Я лишаю її повну свободу. Мало того, ніколи не нарушу єї спокою. Я знаю, що вона любить Віктора Кареніна. І нехай там. Я вважаю його за скучного, але за те дуже гарного і чесного чоловіка, і я думаю, що вона з ним буде (як то звичайно говорить ся), щаслива... І... que le bon Dieu les bénisse!*) Ось і все...

Кн. Абр. Так, одначе ми би...

Федя (*перебиває*). І не думайте, що у мене і найменше чувство заздрости. Коли я сказав про Віктора, що він скучний, то я то слово беру назад. Він чудовий, чесний, моральний чоловік, — цілковите противенство мені. І любив єї з дитячих літ. Може бути, що і вона його любила, як вихолила за муж за мене. То буває. Найкраща буває любов та, про котру не

---

*) Нехай їх Господь Бог благословить.

знаєш. Вона, я думаю, завсїгди любила. Але як чесна жінка, навіть собі в тім не признавала ся. І з того... якась тїнь лежала на нашім родиннім житю... зрештою, чого я буду говорити вам всю правду...

Кн. Абр. Будьте ласкаві, говоріть, говоріть дальше! Вірте, що у моїх у вас відвидинах найважнійшим зі всього для мене, — се бажанє, зрозуміти вповні оті відносини. Я розумію вас. Розумію, що та тїнь — як ви гарно сказали — могла бути...

Федя. І була, і, може бути, тому й житє моє родинне, котре вона менї давала, не давало менї того вдоволеня і я шукав чогось, і захоплював ся. А зрештою, я неначе оправдую ся. Я не хочу, та й не треба менї оправдувати ся. Я був, сьміло кажу був злий муж, був длятого, що в моїй власній сьвідомости я давно вже не муж єї. І вважаю єї цілковито свобідною. Значить, от вам і відповідь на вашу місию.

Кн. Абр. Так, но ви знаєте родину Віктора і його самого. Його відносини до Єлисавети Андреєвни все були і є повні гідности і далекі. Він помагав її, коли вона була в потребі.

Федя. Так, я своїм марнотравством помагав в їх зближеню. Що робити... так повинно було бути.

Кн. Абр. Ви знаєте його і його родини строгі засади православні. Я їх не поділяю. Я з ширшого погляду дивлю ся на справи. Але респектую їх і розумію. Розумію, що для нього, а особливо для його матери немислимим є зближенє з женщиною без церковного шлюбу.

Федя. Так, так, я знаю його туп... прямолінійність, консерватизм, в тім згляді. Отже чого їм треба? Розводу? Я давно сказав їм, що готовий його дати, але услівя принятя вини на себе, всеї брехні звязаної з тим, дуже тяжкі.

Кн. Абр. Я розумію і поділяю вас вповні. Але як же бути? Я думаю, можна так зробити... Зрештою, ваша слушність. То важке і я вас розумію.

Федя (*стискає руку*). Спасибіг, любий князю! Я завсїгди знав вас як чесного, доброго чоловіка. Ну, скажіть, як менї бути? Що маю робити? Ввійдіть в моє положенє. Я не стараю ся робити ся добрим. Я негодяй. Але є річи, котрих я не можу спокійно робити. Не можу спокійно брехати.

Кн. Абр. Не розумію вас. Такий здібний, мудрий чоловік, такий чутливий на добро — як ви можете так захоплювати ся, забувати о тім, що самі від себе жадаєте. Як ви дійшли туди, як ви затратили своє житє?

Федя (*здержуючи сльози зворушеня*). Вже 10 літ я жию своїм житєм бездорожним. І перший раз, чоловік такий як ви, пожалів мене. Мене жаліли товариші розпусти, такі женщини, але розумний і добрий чоловік як ви... Спасибіг вам. Як я дійшов до свойого упадку? По перше, горівка. Горівка прецінь, не то — що була би смачна, а що небудь я роблю, я всегда чую, що воно не то, що треба і менї встидно. Говорю отсе з вами, і менї встидно. А бути настоятелем, сидїти в банку — як встидно, як встидно... І лише коли випєш, перестає бути встидно. А музика, — не опера і Бетовен, а цигане.... Тодї, ах, житє, енерґія вливає ся в тебе! А тут ще милі, чорні очка і усьмішка. І чим більше втягаєш ся в то, тим більше потім встидно.

Кн. Абр. А праця?

Федя. Пробував. Всьо дармо. Всім невдоволений. Та що про себе вам говорити? Спасибіг вам.

Кн. Абр. Отже що мені сказати?

Федя. Скажіть, що зроблю, чого хотять. Прецінь вони хотять побрати ся — отже аби їм нічо не було на перешкоді?

Кн. Абр. Розуміє ся.

Федя. Зроблю, скажіть, що напевно зроблю.

Кн. Абр. Коли-ж?

Федя. Чекайте. Ну, скажім, за два тижні. Добре?

Кн. Абр. (*встаючи*). Отже можу їм так сказати?

Федя. Можете. Пращайте, князю, ще раз спасибіг вам.

(*Кн. Абрезков виходить*).

ВИСТУП V.

Федя *сам.*

Федя (*сидить довго, мовчки усьміхає ся*). Добре. Дуже добре. Так і треба, так і треба, так і треба. Знаменито!

ЗАНАВІСА.

АКТ IV.

Картина 1-а.

В трактирі. Осібний ґабінет. **Кельнер** вводить **Федю** і **Івана Петровича Александрова**.

ВИСТУП I.

Федя, Іван Петрович і кельнер.

Кельнер. Сюди прошу. Тут ніхто не перешкодить. Папір зараз подам.

Ів. Петр. Протасов! я ввійду.

Федя (*серіозно*). Прошу, ввійди, але я занятий і... Хочеш — ввійди.

Ів. Петр. Ти хочеш відповісти на їх жадане? Я тобі скажу, як. Я би так не робив. Я завсїгди говорю прямо і дїлаю рішучо.

Федя (*до кельнера*). Бутельку шампанського. (*Кельнер відходить*).

ВИСТУП II.

Федя і Іван Петрович. (*Федя виймає револьвер і кладе*).

Федя. Почекай хвильку.

Ів. Петр. Що? Ти застрілити ся хочеш? Можна, можна. Я тебе розумію. Вони хотять тебе понизити, а ти покажеш їм, хто ти. Себе убєш револьвером, а їх великодушностию. Я розумію тебе. Я всьо розумію, тому, що я ґеній.

Федя. Ну так, ну так. Лише... (*Входить кельнер з папером і чорнилом*).

ВИСТУП III.

Федя, Іван Петрович і кельнер.

Федя (*прикриває револьвер серветою*). Розкоркуй. Випємо. (*Пють. Федя пише*). Почекай хвильку.

Ів. Петр. За твою... далеку дорогу. Я ось стою висше того всього. Я не буду тебе здержувати. І житє і смерть для ґенія — одно. Я умираю в житю, і жию в смерти. Ти убєш себе, щоби вони, двоє людий, жаліли тебе. А я, — я убю себе тому, щоби весь сьвіт зрозумів, що стратив. Я не буду вагати ся, ані роздумувати. Взяв (*ловить за револьвер*) раз, — і го-

тово. Но, ще завчасно (*кладе револьвер*). І мені писати не треба, вони самі повинні зрозуміти... Ах, ви...

Федя (*пише*). Почекай хвильку.

Ів. Петр. ... нужденні люди! Клопочуть ся, бігають. І не розуміють, — нічого не розуміють. Я не тобі. Я так висказую свої думки. А що треба для людства? Дуже мало: цінити своїх ґеніїв. А вони всегда казнили їх, гнали, мучили... Ні! я не буду вашою іграшкою! Я виведу вас на чисту воду! Н-ї-ї. Лицеміри!

Федя (*скінчив писати, пє і читає*). Іди собі, будь ласкав.

Ів. Петр. Іти? Ну, пращай. Я не стану тебе здержувати. Я то само зроблю. Але ще завчасно. Я лише хочу сказати тобі...

Федя. Добре. Ти скажеш, але опісля, а тепер ось що друже: прошу, дай се господареви (*дає гроші*) і спитай на моє імя письма або посилки. Будь ласкав.

Ів. Петр. Добре. Так ти мене почекаєш? Я щось важного ще скажу тобі. Таке, чого ти не почуєш не лише на сім, але й на другім сьвіті, по крайній мірі доти, поки я туди не прийду. Так всьо віддати?

Федя. Скільки треба. (*Іван Петрович відходить*).

ВИСТУП IV.

Федя *сам.*

Федя (*зітхає з полекшию, замикає за Іваном Петровичом двері, бере револьвер, зводить курок, прикладає до скрани, здригає ся і осторожно опускає. Шльохає*). Ні, не можу, не можу, не можу! (*Стук в двері*). Хто там? (*З-за дверий голос Маші: Я*). Хто я? Ах, Маша... (*Отвирає двері*).

ВИСТУП V.

Маша. Була у тебе, у Попова, у Афремова, і догадала ся, що ти тут. (*Видить револьвер*). А гарно! Ось дурак! Направду, дурак! Невже ти в самій річи?

Федя. Ні, не міг.

Маша. А мене хиба не маєш? Безбожник! Мене то не пожалів? Ах, Федір Василєвич, гріх, гріх! За мою любов...

Федя. Хотів їх звільнити, обіцяв. А брехати не можу.

Маша. А я що?

Федя. Що ти? І тебе би звільнив. Хиба тобі ліпше зі мною мучити ся?

Маша. Значить, ліпше. Не можу я жити без тебе.

Федя. Яке зі мною житє? Поплакала би і жила би далї.

Маша. Я зовсім не плакала би. Чорт з тобою! коли ти мене не жалієш. (*Плаче*).

Федя. Маша, люба моя. Прецїнь я хотів ліпше зробити.

Маша. Собі ліпше.

Федя (*з усьмішкою*). Та як же собі ліпше, коли я убив би себе.

Маша. Розуміє ся ліпше. Але що тобі треба? Говори.

Федя. Як що треба? Богато треба.

Маша. Ну що? що?

Федя. Передовсім треба додержати приреченя. То перше, і то вистарчає. Брехати і робити ту всю гидоту яка потрібна для розводу — не можу.

Маша. Приймім, що се гидко. Я сама...

Федя. Потім треба цілком увільнити їх, і жінку, і його. Що-ж, вони люди гарні. По що їм мучити ся? Се два.

Маша. Ну, гарного у неї мало, коли вона ки нула тебе.

Федя. Не вона — я кинув.

Маша. Ну, добре, добре. Все ти. Вона ангел- Що ще?

Федя. А ще то, що ти хороша, люба дївчина — я тебе люблю, і коли остану при житю, то тебе погублю.

Маша. То вже не твоє дїло. Я сама знаю, де згину.

Федя *(зїтхає)*. А головне, головне... Що моє житє? Хиба я не бачу, що я пропащий, що я нї до чого. І для всїх і для себе я тягарем, як говорив твій батько. Негодящий я...

Маша. Дурницї! Від тебе вже не відлїплю ся. Прилїпила ся я — і конець! А що ти зле жиєш, пєш та гуляєш.., Та ти живий чоловік. Але кинь то! От і всьо.

Федя. Легко сказати.

Маша. То й зроби так.

Федя. Як дивлю ся на тебе, то здає ся, всьо зроблю.

Маша. І зробиш, всьо зробиш. (*Побачила письмо*). То що? Ти їм писав? Що-ж ти писав?

Федя. Що писав? (*Бере письмо і хоче його порвати*). Тепер уже не треба.

Маша (*вириває письмо*). Писав, що убив себе? Так? Не писав про револьвер? Писав, що убив?

Федя. Так, писав, що мене вже не буде.

Маша. Дай, дай, дай. Читав ти „Что дѣлать?

Федя. Читав, здає ся.

Маша. Нудний роман, але одно дуже, дуже гарно. Він, той, як жеж він? Рахманов... взяв і відограв комедию, що він утопив ся... І ти ось... Не умієш плавати?

Федя. Ні.

Маша. Добре. Давай сюди свої річи. Всьо і портмонетку.

Федя. Та як же?

Маша. Чекай, чекай, чекай. Поїдемо до дому. Там перебереш ся.

Федя. Прецінь се обман.

Маша. Нехай буде! Пішов купати ся. Річи остали на березї. В кишени портмонетка і сей лист.

Федя. Ну, а потім?

Маша. Потім поїдемо в сьвіт і будемо жити для себе!

ВИСТУП VI.

Федя, Маша *і входить* **Іван Петрович.**

Ів. Петр. Ось тобі на! А револьвер? Я собі возьму.

Маша. Возьми, возьми, а ми — їдемо!

ЗАНАВІСА.

Картина 2-а.

Гостинна у Протасової.

ВИСТУП I.

Карен, Ліза.

Карен. Він так рішучо обіцяв, що я вірю, що він сповнить обіцянку.

Ліза. Мені встидно, але я повинна сказати, що то, що я довідала ся про ту циганку, зовсім освободило мене. Не думай, аби то була заздрість. То не заздрість, а

знаєш, — освободженє. Ну, як вам сказати?...

Карен. Знова „вам“.

Лїза (*усьміхаючись*). Тобі. Але позвольте, позволь сказати менї то, що я відчуваю. Головне, що мене мучило, то то, що я відчувала, що люблю двох. А то значить, що я неморальна женщина.

Карен. Ти неморальна женщина?!

Лїза. Від тодї, коли я довідала ся, що у нього є друга женщина, що я, значить, йому непотрібна, я стала свобідною і почула, що — не збрехавши — я можу сказати, що люблю вас — тебе. Тепер в душі у мене ясно, і мене мучить лише моє положенє. Той розвід. То все таке прикре. То очікуванє.

Карен. Зараз, зараз рішить ся. Крім того, що він обіцяв, я просив секретара поїхати до нього з просьбою і не від'їзджати, поки він не підпише. Коли би я не знав його, як знаю, я подумав би, що він нарочно то робить.

Лїза. Він? Нї, то все та його слабість і чесність. Не хоче говорити неправду. А лише непотрібно ти післав йому гроші.

Карен. Годї инакше. То могло би бути причиною проволоки.

Лїза. Нї, гроші се щось недобре.

Карел. Ну, йому менше випадало би бавити ся в церемонії.

Лїза. Які з нас стають еґоїсти!

Карен. Я каю ся. Але то ти сама винна. По тім очікуваню, тїй безнадїйности, я тепер такий щасливий. А щастє робить еґоїстом. Ти винна.

Лїза. Ти думаєш, що ти один. Я також. Я чую, що я вся повна, купаю ся в своїм щастю. Всьо: і Міка поправив ся, і твоя мама мене любить, і ти, і, головне, я, я люблю!

Карен. Так? без каяня? без повороту?

Лїза. Від того дня всьо перемінило ся в менї.

Карен. І не може змінити ся?

Лїза. Нїколи. Я лише одного бажаю, щоби в тебе то всьо було так покінченим, як в мене.

ВИСТУП II.

Каренін, Ліза і няня з дитиною. (*Входить няня з хлопчиком. Хлопчик йде до матери. Вона бере його на коліна*).

Карен. Які ми нещасливі люди.

Ліза. Чому? (*Цілує дитину*).

Карен. Коли ти вийшла за муж, а я вернувши з-за границі довідав ся про те, і почув, що я стратив тебе, я був нещасливий, і менї було мило довідати ся, що ти згадувала мене. Менї того було досить. Потім, коли установили ся наші дружні відносини і я почув, що ти для мене ласкава, що є в нашій дружбі маленька іскорка чогось то більшого, чим дружба, я був вже майже щасливий. Мене мучила лише обава того, що я нечесний, відносно Федї. Зрештою, у мене було тверде почутє неможливости инших відносин, крім чистої дружби до жінки мойого друга, — а і тебе я знав, — так, що то не мучило мене, і я був вдоволений. Потім, коли Федя став мучити тебе, і я почув, що я підпора тобі, і що ти боїш ся моєї дружби, я був вже дуже щасливий і в мене зродила ся якась то неозначена надія. Потім... Коли він став вже немо-

жливим, ти постановила кинути його, і я перший раз сказав тобі все, і ти не сказала — ні, лише в сльозах відійшла від мене, я був вже вповні щасливий. А коли би мене спитали, чого я ще хочу, я сказав би: нічого. Потім явила ся можність злучити з тобою житє; мама полюбила тебе, і можність та стала здійснювати ся; ти сказала менї, що любила і любиш мене одного, — чого би менї, здавало ся, ще бажати? Але нї, тепер, тепер я мучу ся минулим, хотїлось би, аби не було того минулого, не було того, що нагадує про нього.

Лїза (*з докором*). Віктор!

Карен. Лїза, ти даруй менї. То що кажу, я кажу длятого, що не хочу, аби в менї була думка о тобі і перед тобою скрита. Всьо то я сказав нарочно длятого, аби показати, який я недобрий, і як я знаю, що іти дальше нікуди, що я повинен бороти ся з собою і побороти себе. І я поборов. Я люблю його.

Лїза. Так і треба. Я зробила всьо, що могла. Не я, а в моїм серцю зробило ся всьо, чого ти міг бажати: з нього счезло всьо, крім тебе.

Карен. Всьо?

Лїза. Всьо, всьо! Я не казала би инакше.

ВИСТУП III.

Каренїн, Лїза, няня з хлопчиком і локай.

Локай. Пан Вознесенський.

Карен. То він, з відповідию від Федї.

Лїза (*до Каренїна*). Покличте сюди.

Карен (*встає і іде до дверий*). Ну, ось і відповідь.

Лїза (*дає дитину нянї. Няня відходить*). Невже-ж всьо рішить ся, Віктор? (*Цїлує його*).

ВИСТУП IV.

Каренїн, Лїза і *входить* **Вознесенський.**

Карен. Ну що?

Возн. Їх нема.

Карен. Як нема? І не підписав просьби?

Возн. Просьби не підписано, а оставлено письмо вам і Єлисаветї Андреєвнї. (*Дає з кишенї письмо*). Я приїхав на помешканє. Менї сказали, що в ресторанї. Я пішов туди. Тодї Федір Василєвич сказав,

щоби я прийшов за годину і найду відповідь. Я прийшов і ось...

Карен. Невже знова відкладаня, викрути? Ні, се прямо негарно. Як він упав!

Ліза. Та читай, що!

Карен. (*відкриває письмо*).

Возн. Я вже непотрібний вам?

Карен. Так, ні, пращайте. Дякую... (*Задержує ся, здивовано читає. — Вознесенський відходить*).

ВИСТУП V.

Каренін і Ліза.

Ліза. Що? що?

Карен. То страшне!

Ліза (*ловить письмо*). Читай!

Карен. (*читає*). „Ліза і Віктор, звертаю ся до вас обоїх. Не буду брехати, називаючи вас милими, або дорогими. Не можу запанувати над чувством горечи і докору, — докору на мою адресу, але все таки болючого, — коли думаю про вас, вашу любов, ваше щастє. Я знаю всьо. Знаю, що не дивлячи ся на то, що я муж, я рядом припадків стояв вам на за-

ваді. C'est moi, qui suis l'intrus.*) Но все таки не можу повздержати ся від чувства горечи і холоду зглядом вас. Теоритично люблю вас обоїх, особливо Лїзу, Лїзоньку, в дійсности — я більше чим холодний. Знаю, що я не правий і не можу змінити ся...“

Лїза. Як то він...

Карен. (*читає дальше*). „Але до річи! То саме роздвоююче мене чувство змушує мене инакше, нїж ви хотїли, сповнити ваше бажанє. Брехати, грати низьку комедию, даючи хабарі в консисториї, і вся та погань незносна і осоружна менї. Хотяй як я нїкчемний, но нїкчемний в другім роді, але в тій погани не можу брати участи, просто не можу. Другий вихід, до котрого приходжу — цїлком простий: вам треба женити ся, щоби бути щасливими, я стою вам на перешкоді, отже, консеквентно, я повинен себе усунути...“

Лїза (*ловить Каренїна за руку*). Віктор!

Карен, (*читає*). „... повинен себе усунути. Я усуваю себе. Коли ви одержите сей лист, мене вже не буде.

---

*) Се так, неначе інтрузом я був.

P. S. Дуже жаль, що ви прислали мені гроші на переведенє справи розводу. Се неприємно і не лицює вам. Але що робити! Я тільки разів робив помилки; можна і вам раз ошибнути ся. Гроші звертаю. Мій вихід коротший, дешевший і певнійший. Одно вас прошу: Не майте гніву до мене і добрим словом поминайте. А ще: Тут є годинникар Евгенєв, чи не могли би ви помочи йому і устроїти його. Він слабий, але гарний чоловік. Пращайте. — Федя.

Лїза. Він убив себе! Так...

Карен. (*дзвонить, вибігає до передпокою*). Заверніть пана Вознесенського!

Лїза. Я знала, я знала! Федя, любий Федя!

Карен. Лїза!

Лїза. Неправда, неправда, що я не любила його! Люблю! І його я погубила! Остав мене! (*Входить Вознесенський*).

ВИСТУП V.

Карен. Деж Федір Василєвич? Що вам сказали?

Возн. Сказали, що вийшли рано, оставили письмо, і більше не вернули.

Карен. Треба то провірити. Лїза я тебе лишаю.

Лїза. Даруй, але я також не можу брехати. Остав мене тепер. Іди, розвідай...

ЗАНАВІСА.

АКТ V.

Картина 1-а.

Брудна комната трактира. При столї пють чай і горівку. На першім пляні столик, при котрім сидить опущений, обірваний **Федя,** а з ним **Пєтушков**, уважний, ніжний чоловік, з довгим волосєм, подібним до духовного. Оба легко підхмелені.

ВИСТУП І.

Федя і Пєтушков.

Пєт. Розумію, розумію. Ось то правдива любов! Ну, і що-ж?

Федя. Так, знаєте, як би такі почуваня проявляли ся у дївчат з нашої сфери, що вона всім жертвувала би для любого... а тут циганка, вихована для користий, — і та любов чиста, повна самовідреченя! Всьо віддає, сама нічого не жадає. Той контраст особливо.

Пєт. Так, у нас в малярстві вальор називає ся. Лише тодї зробити можна цїлком яр-

ко-червоним, коли доокола зелено. Ну, але не в тім діло! Я розумію, розумію...

Федя. Так, і то один, здає ся, добрий поступок у мене за душею, що я не користував ся єї любовю. А знаєте чому?

Пет. Жалість.

Федя. Ох, ні. У мене до неї жалости не було. У мене всегда було для неї одушевленє, і коли вона сьпівала — ах, як сьпівала! І тепер певно сьпіває — я завсїгди дивив ся на неї з долу до гори. Не погубив я єї просто длятого, що я єї любив. Правдиво любив. І тепер той — гарний, гарний спомин. (*Пє*).

Пет. Розумію, розумію. Ідеально.

Федя. Що я вам скажу: бували в мене свої пригоди. Одного разу я був залюблений,— дама була красавиця, — і я був залюблений погано, по собачому, і вона назначила менї сходини. І я не пішов на них тому, що вважав то підлим зглядом єї мужа. І до нинї — дивно: коли згадаю ту історию, то хочу радувати ся і хвалити себе за то, що поступив чесно, а... каю ся, як за гріхи. А тут з Машою противно. — Завсїгди радую ся, що нічим не споганив того свойого чувства... Можу

падати дальше, зовсім упасти, всьо з себе продам, вушима буду покритий, коростою, але той брилянт, не брилянт, а луч сонця, так, — в мені, зі мною!

Пєт. Розумію, розумію. Де-ж вона тепер?

Федя. Не знаю і не хотів би знати. То всьо було з минувшого житя. А я не хочу його мішати з теперішним.

(*З заду за столом чути жіночий крик. Приходять господар і городовик — виводять. Федя і Пєтушков дивлять ся, слухають і мовчать*).

Пєт. (*після того, як там утихло*). Так, ваше житє дивне.

Федя. Де-ж там, цілком звичайне. Прецінь для нас всїх, що родили ся в сфері, в котрій я родив ся, — три вибори, лише три: служити, збивати гроші і побільшати ту погань, серед котрої живеш... Перше менї не подобало ся, може бути, що не вмів, але головно, не подобало ся. Друге — нищити ту погань; на те треба бути героєм, а я не герой. А трете: забувати ся, пити, гуляти, сьпівати, — я то власне робив. І ось чого досьпівав ся!... (*Пє*).

Пет. Ну, а родинне житє? Я би був щасливий, коли би у мене жінка була. Мене жінка погубила.

Федя. Родинне житє? Так. Моя жінка ідеальна була. Вона і тепер жива. Але що тобі сказати? Не було домішки. Знаєш в квасї домішку? Не було гри в нашім житю. А менї треба було забутя. А без гри, нема забутя. А потім я став робити ріжні свиньства. А прецінь ти знаєш: ми любимо людий за то добро, котре ми їм зробили, і не любимо за то зло, котре ми їм робили. А я її наробив зла. Вона ніби любила мене.

Пет. Чому ви кажете: ніби?

Федя. Тому, що ніколи не було у неї того, аби вона влїзла менї в душу, як Маша. Але я не про се. Вона то беременна, то дитину кормить, а я пропаду і вертаю пяний. Розуміє ся, через то, я єї все менше і менше любив. Так, так. (*З одушевленєм*). Ось прийшло в голову: тому — то я люблю Машу, що я її добро родив, а не зло. Тому люблю. А ту я мучив; за то... не то, що нє люблю... Але нї! просто не люблю! Був заздрісний — правда, но і то минуло.

ВИСТУП II.

Федя, Пєтушков і Артемєв.

Підходить **Артемєв** з кокардою, мальованими вусами, в старій, направленій одежі.

Артемєв. Смачного. (*Кланяє ся Феді*). Познакомили ся з художником?

Федя (*холодно*). Так, ми знакомі.

Артемєв (*до Пєтушкова*). Що, скінчив портрет?

Пєт. Ні, розстроїло ся.

Артемєв (*сїдає*). Я вам не перешкаджаю?

(*Федя і Пєтушков мовчать*).

Пєт. Федір Василєвич росказував про своє житє.

Артемєв. Тайни? Я не буду перешкаджати. Говоріть дальше. Я вже вам непотрібний. Свині! (*Відходить до сусїднього стола і каже собі дати пива. Весь час підслухує розмову Феді з Пєтушковим, нахиляючи ся в їх бік*).

Федя. Не люблю того пана.

Пєт. Обидив ся.

Федя. Ну, Бог з ним! Не можу. Як такий чоловік — ні, слова не ідуть. Ось з вами мені легко, мило. Отже що я говорив?

Пєт. Говорили, що були заздрісні. Ну, а якже ви розійшли ся з вашою жінкою?

Федя. Ах! (*Задумує ся*). То цікава історня. Жінка моя замужна...

Пєт. Як? розвід?

Федя. Ні. (*Сьміє ся*). Вона остала ся по мені вдовою.

Пєт. То значить як?

Федя. А так: вдовою. Я преці́нь не істную.

Пєт. Як не істнуєте?

Федя. Бо ні. Я труп. Так. (*Артемєв нахиляє ся, прислухує ся*). Отже бачите, — вам я можу сказати. Але то вже давно, і фамілію маю правдиву ви не знаєте. Справа мала ся так: коли я вже зовсім вимучив жінку, пропустив всьо, що міг і став неможливим, якив ся єї опікун. Не думайте, що тут що небудь поганого, негарного — ні, він був мій приятель і гарний, гарний чоловік, лише цілковите у всім противенство мені. А так як у мене богато більше злого, чим доброго, то власне він був і є гарна, дуже гарна людина: чесний,

повздержливий, твердого характеру і просто знаменитий. Він знав мою жінку з дитиньства, любив єї, а коли потім вона вийшла за мене, погодив з своєю участю. Але потім, коли я став злий, став мучити єї, він почав у нас частїйше бувати. Я сам того бажав. І вони полюбили одно другого, а я від того часу зовсім звихнув ся, і сам кинув жінку. А тут ще Маша. Я сам предложив їм женити ся. Вони не хотїли. Но я все робив ся що раз більше неможливим, і скінчило ся тим, що...

Пет. Як всегда...

Федя. Нї. Я певний і знаю, що вони оставали ся чисті. Він, релїгійний чоловік, вважав гріхом шлюб без благословеньства. Ну, стали жадати розводу, щоби я згодив ся. Треба було взяти вину на себе. Треба було всю ту брехню... І я не міг. Повірите, чи нї, що менї легше було покінчити з собою, чим брехати. І я вже хотїв покінчити. А тут добрий чоловік каже: по-що? І всьо гарно устроїли. Я вислав пращальне письмо, а на другий день найшли на березї одежу, мою портмонетку, письма. Пливати я не вмію.

Пет. Ну, а як же тїло-то не найшли?

Федя. Найшли; представте собі, — через тиждень найшли чиєсь-то тіло. Призвали жінку пізнавати. Тіло розложене. Вона поглянула. — Він? — Він. — Так і осталo ся. Мене похоронили, вони побрали ся, і живуть тутки щасливі. А я — ось він! І жию і пю. Вчера ходив коло їх дому. Сьвітло в вікнах, тінь чиясь-то пройшла по сторі. І деколи погано, деколи й нічого. Погано, як гроший нема... (*Пє*).

Артемєв (*підходить*). Ну, вже простіть, я чув вашу історию. Істория дуже гарна, а найважнійше — може принести користь. Ви говорите — зле, як гроший нема. Справді нічо гіршого. А вам в вашім положеню треба всегда мати гроші. Прецінь ви труп. Знаменито...

Федя. Позвольте. Я не вам росказував і не бажаю собі ваших порад.

Артемєв. А я хочу вам їх дати. Ви труп, а як оживете, то що зроблять вони — ваша жінка з тим паном, що опливають в достатках? — вони двоєженці, і в найліпшім випадку помандрують на засланє. Так чогож вам без гроший бути?

Федя. Прошу вас, оставте мене.

Артемєв. Просто напишіть письмо. Хочите, я напишу, лише подайте мені адресу, а будете мені вдячні.

Федя. Забирайте ся! Я вам говорю. Я вам нічого не говорив.

Артемєв. Ні, говорили. Ось він сьвідок. Кельнер чув, як ви говорили, що ви — труп.

Кельнер. Ми нічого не знаємо.

Федя. Негодяй!

Артемєв. Я негодяй?! Гей, городовик! Списати протокол.

Федя (*встає і забирає ся. Артемєв задержує його. Приходить городовик*).

ЗАНАВІСА.

Картина 2-а.

Діє ся на селї, на терасї, оброслій плющом.

ВИСТУП I.

Анна Дмитрієвна Каренїна, Лїза, *беременна,* **няня з дитиною.**

Лїза. Тепер уже їде зі стациї.

Хлопчик. Хто їде.

Лїза. Папа.

Хлопчик. Папа їде зі стациї!

Лїза. C'est étonnant comme il l'aime, tout-à-fait comme son père*)

Анна Дмит. Tant mieux. Se souvient-il de son pére véritable?**)

Лїза (*зітхає*). Я не говорю йому. Думаю, чого баламутити його? А потім думаю, що треба йому сказати. Як ви думаєте, мамо?

Анна Дмит. Я думаю, Лїзо, що се дїло чувства, і єсли ти віддаш ся своєму чувству, то серце скаже тобі, що і коли треба сказати. Як дивно затирає злі сторони

*) То дивно, як він його любить, цїлком як свойого батька.

**) Тим лїпше. Хиба він пригадує собі правдивого батька.

смерть! Признаю ся, був час, коли він, Федя — прецінь я знала його ще хлопцем — був менї немилим, але тепер, я згадую його як милого молодця, товариша Віктора, і того пристрасного чоловіка, що хотяй не законно, не релїгійно, але пожертвував себе для тих, кого любив. On aura beau dire, l'action est belle...*) Надію ся, Віктор не забуде привезти вовни, зараз вся вийде. (*Пряде*).

Лїза. Ось він і їде.

(*Чути колеса і дзвінки. Лїза встає і підходить на край тераси*).

Лїза. Хтось з ним є. Дама в капелюсї. Мама! Я єї сто лїт не бачила. (*Іде до дверий*).

ВИСТУП II.

Лїза, Анна Дмитрієвна Каренїна, няня з дитиною. *Входить* **Каренїн і Анна Павловна.**

Анна Павл. (*цїлує ся з* [illegible]*о і Анною Дмитрієвною*). Віктор [illegible]е стрінув і забрав з собою.

Анна Дмит. Знаменито зробив.

---

*) Що не кажи, поступок гарний.

Анна Павл. Так, розуміє ся. Думаю: коли їх побачу? і знова відложу. Ось і приїхала, як не проженете, до вечірнього поїзда.

Карен. (*цїлує жінку, маму і хлопчика*). А я такий щасливий — поґратулюйте менї. Два днї дома. Завтра всьо без мене зроблять.

Лїза. Знаменито. Два днї! Давно того не було. Поїдемо в степ. Добре?

Анна Павл. Який подібний! Який молодець! Лише коби не всьо наслїдив: серце вітцївське...

Анна Дмит. І не його слабі сторони.

Лїза. Всьо, всьо! Віктор згоджує ся зі мною, що колиб він тільки замолоду був направлений...

Анна Павл. Ну, я того нїчо не розумію. Я лише не можу подумати про нього без слїз.

Лїза. І ми так само. Як він виріс в нашій памяти!

Анна Павл. Так, я думаю.

Лїза. Як здавало ся, час не змінить нїчого, а як прецінь всьо змінило ся.

Анна Дмит. Ну, Віктор, привіз вовну?

Карен. Привіз, привіз. (*Бере торбу і вибирає*). Тут вовна, тут кольонська, а тут письма і урядове візванє на твоє імя. (*Подає жінці*). Ну, Анна Павловна, як хочете обмити ся, то я проведу вас. Мені й самому треба вичистити ся, а то зараз буде обід. Ліза, правда, в долішний крайний Анну Павловну?

(*Ліза бліда дрожачими руками держить письмо і читає*).

Карен. Що з тобою, Ліза! Що там?

Ліза. Він живий! Боже мій! Коли вже він освободить мене?! Віктор! Що се? (*Ридає*).

Карен. (*бере письмо і читає*). То страшне!

Анна Дмит. Що таке? Та скажи-же!

Карен. То страшне! Він живий. І вона двоємужниця, а я переступник. То письмо судового слідчого, що взиває до себе Лізу.

Анна Дмит. Який страшний чоловік! Чого він то всьо робив?

Карен. Всьо брехня, брехня!

Ліза. О, як я ненавиджу його! Я не знаю, що я говорю...
(*Відходить в сльозах. Каренін за нею*).

ВИСТУП III.

Анна Дмитрієвна і Анна Павловна.

Анна Павл. І як він остав ся при житю?

Анна Дмит. Янаю лише, що як тільки Віктор зблизив ся до того сьвіта бруду... вони затягнуть його. Ось і затягнули. Всьо обман, всьо брехня!

ЗАНАВІСА.

АКТ VI.

Картина 1-а.

Канцелярия судового слїдчого. **Судовий слїдчий** сидить за столом і розмовлає з **Мельниковим**. З боку **протоколянт** перебирає акта.

ВИСТУП І.

Судовий слїдчий, Мельников, протоколянт.

Суд. слїд. Та я її нїколи того не говорив. Сама видумала, а потім докоряє.

Мельн. Не докоряє, а її прикро.

Суд. слїд. Ну, добре, я прийду на обід. А тепер дуже цїкава справа. Попросїть.

Проток. Обоїх?

Суд. слїд. (*кінчить папіроску*). Нї, саму паню Каренїну, або, правильнїйше по першім мужу, Протасову.

Мельн. (*відходячи*). А! То Каренїна.

Суд. слід. Так. Брудна справа. Нехай буде, я ще починаю слідство; но справа погана. Ну, будь здоров. (*Мельников відходить*).

ВИСТУП II.

Судовий слідчий, протоколянт, *входить* **Ліза** *в вуальці, в чорнім.*

Суд. слід. Прошу ласкаво (*показуючи на крісло*). Повірте, що мені дуже прикро, що мушу ставити вам питаня, но ми поставлені в конечність... Прошу бути спокійними і знайте, що ви можете не відповідати на питаня. Лише моя думка, що для вас, як і для всїх, ліпшим всього — правда. Всегда ліпше і навіть практичнїйше.

Ліза. Не маю що укривати.

Суд. слід. Так отже. (*Глядить в акта*). Ваше імя, званє, віроісповіданє — то всьо я записав, — так?

Ліза. Так.

Суд. слід. Ви обжаловані о те, що знаючи, що муж ваш живий, вийшли замуж за другого.

Ліза. Я не знала.

Суд. слід. І ще о те, що підкупивши його грішми, намовили поповнити обман, —

ніби-самоубійство, з тим, аби увільнити ся від нього.

Ліза. Всьо то неправда.

Суд. Слід. То позвольте кілька питань. Чи післали ви йому в липні минувшого року гроші, тисячу двіста рублїв?

Ліза. Гроші ті були його власними. Їх я одержала за його річи. І в той час, як я розстала ся з ним і ждала розводу від нього, я післала їх йому.

Суд. слід. Так. Дуже гарно. Гроші ті були післані 17-го липня, то є два днї перед тим, як він пропав.

Ліза. Здає ся, 17-го липня. Не пригадую собі.

Суд. слід. А чому в той час перервані були заходи в консисториї і відмовлено адвокатови?

Ліза. Не знаю.

Суд. слід. Ну, а коли поліция покликала вас пізнавати трупа, то яким чином признали ви в нїм свойого мужа?

Ліза. Я була тодї так схвильована, що не дивила ся на тіло і так була певна, що то він, що, коли мене спитали, я відповіла: здає ся, що він.

Суд. слід. Так, ви не приглядали ся ізза добре зрозумілого схвильованя. Добре. Ну, а чому, позвольте довідати ся, від вас щомісячно були посилані гроші в Саратов, в то саме місто, де проживав ваш перший муж?

Ліза. Гроші ті посилав мій муж. І я не можу сказати про їх призначенє, так як то не моя тайна. Лише їх не посилано Федору Василєвичу. Ми твердо були переконані, що він не жиє. Се я можу вам по правді сказати.

Суд. слід. Дуже гарно. Одно позвольте вам замітити, ласкава пані, — ми слуги закона, але то не перечить нам бути людьми. І повірте, що я розумію вповні ваше положенє. Ви були звязані з чоловіком, що тратив майно, спроневірював ся, ну, одним словом, спроваджував нещастє в...

Ліза. Я любила його.

Суд. слід. Так, но все-таки у вас було природним бажанє освободити ся, і ви вибрали оту більше просту дорогу, не подумавши о тім, що вона веде до того, — що називає ся переступством — двоженьства; то зрозуміле і для мене. І судиї зрозуміють то. І тому я радив би вам, сказати всю правду.

Ліза. Я не закриваю нічого. Я ніколи не брехала. (*Плаче*). Я не потрібна більше?

Суд. слід. Я просив би вас остати ще тут. Я не буду, не буду більше непокоїти вас питанями. Лише звольте прочитати і підписати. Тут зізнаня. Такі були ваші відповіди? Прошу ласкаво сюди. (*Вказує крісло коло вікна*). (*До протоколянта*). Попросіть пана Кареніна.

ВИСТУП III.

Судовий слідчий, протоколянт, Ліза. (*Входить* **Каренін**, *остро, поважно*).

Суд. слід. Прошу ласкаво.

Карен. Дякую. (*Стоїть*). Чого вам треба?

Суд. суд. Я обовязаний зняти зізнаня.

Карен. В характері чого?

Суд. слід. (*усьміхаючись*). Я в характері судового слідчого; з вас я маю зняти зізнаня в характері обжалованого.

Карен. Ось як! О що?

Суд. слід. О заключенє супружества з замужною жінкою. Впрочім, позвольте, що буду питати по порядку. Прошу сідати.

Карен. Дякую.

Суд. слїд. Ваше імя?

Карен. Віктор Каренін.

Суд. слїд. Званє?

Карен. Камергер, дійсний статский совітник.

Суд. слїд. Вік?

Карен. Трийцять вісім літ.

Суд. слїд. Віри?

Карен. Православної, під судом і в слїдстві не бував. Ну?

Суд. слїд. Чи було вам відомим, що Федір Василєвич Протасов жив, коли ви женили ся з його женою?

Карен. Не було відомим. Ми обоє були переконані, що він утопив ся.

Суд. слїд. Куди ви посилали що місяця гроші в Саратов після ложної вістки про смерть Протасова?

Карен. Не желаю відповідати на се питанє.

Суд. слїд. Дуже гарно. З якою цїлию післали ви гроші, тисяч двіста рублів, пану Протасову перед симуляцією його смерти 17-го липня.

Карен. Гроші ті передала менї моя жінка...

Суд. слїд. Панї Протасова?

Карен. ... моя жінка, для пересланя їх єї мужеви. Гроші ті вважала вона його власностию і, зірвавши з ним, вважала несправедливим ті гроші задержати.

Суд. слід. Тепер ще одно питанє: Чому ви перестали робити заходи о розвід?

Карен. Тому, що Федір Василєвич взяв ті стараня на себе і писав мені про те.

Суд. слід. Є у вас то письмо?

Карен. Десь поділо ся.

Суд. слід. Як дивно, що поділо ся і що нема того всього, що могло би переконати суд в правдивости ваших зізнань.

Карен. Треба вам ще чого?

Суд. слід. Мені нічого не треба, кромі виповненя мойого обовязку, а вам треба оправдати ся, і я власне радив пані Протасовій і то саме порадив би вам: не скривати того, що для всіх очевидним, а розказати все, як діло було. Тим більше, що пан Протасов в такім положеню, що він вже признав всьо, як було, і з певностию, і на суді зложить такі же зізнаня. Я би радив...

Карен. Я би просив вас оставати в рамках виповненя своїх обовязків, а ради свої

полишити. Можемо відійти? (*Підходить до Лїзи. Вона встає і бере його за рамя*).

Суд. слїд. Дуже жалую, що мушу задержати вас... (*Каренїн здивовано оглядає ся*). О, нї, не в тій цїли, аби арештувати вас. Хотяй то і було би лїпшим для дослїдженя правди, но, я не ужию того средства. Я хотїв би лише в вашій присутности вислухати зізнань Протасова і поставити його вам до очий, при чім вам легко буде здемаскувати його в неправдї. Прошу усїсти. Покличте пана Протасова.

ВИСТУП IV.

Судовий слїдчий, протоколянт, Лїза, Каренїн. *Входить прибитий, опущений* **Федя.**

Федя (*звертає ся до Лїзи і Каренїна*). Лїза, Єлисавета Андреєвна, Віктор. Я не винен. Я хотїв зробити лїпше. А коли винен... Простїть, простїть... (*Клонить ся їм до ніг*).

Суд. слїд. Прошу вас відповідати на питаня.

Федя. Питайте.

Суд. слїд. Ваше імя?

Федя. Прецїнь ви знаєте.

Суд. слїд. Прошу відповідати.

Федя. Ну, Федір Протасов.

Суд. слїд. Ваше званє, вік, віра?

Федя (*мовчить*). Як вам не встидно питати такі дурниці? Питайте, що треба, а не дрібниці.

Суд. слїд. Я прошу вас бути осторожнїйшим в своїх висловах і відповідати на мої питаня.

Федя. Ну, коли не встидно, то прошу: Званє — кандидат, літ — сорок, віри — православної; ну, дальше.

Суд. слїд. Чи було відомим пану Каренїну і вашій женї, що ви живі, як ви оставили на березї ріки свою одежу а самі скрили ся?

Федя. Рішучо нї. Я хотів направду позбавити себе житя, но потім... ну так того не треба росказувати. Дїло в тім, що вони нїчого не знали.

Суд. слїд. А чому-ж ви перед полїцийним урядником зізнавали инакше?

Федя. Перед яким полїцийним урядником? А, тодї, коли він прийшов в дім Ржанова? Я був пяний і брехав йому, що — не памятаю. Всьо то дурницї. Тепер я не пяний і говорю всю правду. Вони нїчого не знали. Вони вірили, що мене нема

поміж між живими. І я радий був тому. І то би так остало ся було, коли-б не падлюка Артемєв. І коли хто винен, то я один.

Суд. слїд. Я розумію, що ви хочете показати ся великодушним, але закон вимагає правди. Чого вам посилано гроші?

Федя (*мовчить*).

Суд. слїд. Ви одержали через Симонова посилані вам в Саратов гроші?

Федя (*мовчить*).

Суд. слїд. Чому не відповідаєте? В протоколї буде записано, що обжалований на ті питаня не давав відповіди, а то може богато пошкодити і вам і їм. Отже як?

Федя (*мовчить, а потім*). Ах, пане слїдчий, як вам не встидно?! Ну чого ви лїзете в чуже житє? Раді, що маєте власть, і, щоби показати єї, мучите не фізично, а морально людий, котрі тисяч разів лїпші від вас.

Суд. слїд. Прошу вас...

Федя. Нїчого просити. Я скажу всьо, що думаю. (*До протоколянта*). А ви пишіть. По крайній мірі, перший раз будуть в протоколї розумні слова люлські. (*Піднесеним голосом*). Живе троє людий: я, він,

вона. Межи ними скомплїковані відносини, — борба добра зі злом, така духова борба, про котру ви понятя не маєте. Борба та кінчить ся звісною ситуациєю, котра розвязує всьо. Всї успокоєні. Вони щасливі, — радо згадують мене. Я в своїм упадку щасливий тим, що я зробив, що треба було, що я негідний усунув ся з житя, щоби не бути на перешкодї тим, що повні житя і благородні. І ми всї живемо. Нараз являє ся підляка, шантажист, котрий вимагає від мене участи в шантажі. Я проганяю його. Від іде до вас, борця за право, хранителя моральности. І ви, дістаючи 20-ого числа по двугривеннику за такі прикрости, убираєте мундур і з легким серцем збиткуєте ся над ними, над людьми, котрих ви мізинного пальця не варті, котрі вас до передпокою не впустять. Але дірвали ся того і раді...

Суд. слїд. Я вас виведу...

Федя. Я не бою ся нікого, тому, що я труп і зі мною нїчого не зробите; нема такого положеня, котре було би гіршим від мойого. Ну і ведїть мене.

Карен. Ми можемо відійти?

Суд. слїд. Сейчас, підпишете протокол.

Федя. І як сьмішними би ви були, колиб не те, що такі нужденні.

Суд. слїд. Випровадити його. Я вас арештую.

Федя (*до Каренїна і Лїзи*). Простїть менї.

Карен. (*підходить і подає йому руку*). Так, видно, мало бути...

(*Лїза проходить. Федя низько кланяє ся*).

ЗАНАВІСА.

Картина 2-а.

Коритар в будинку окружного суду. На заднім плянї шкляні двері, коло котрих стоїть **посильний**. На право другі двері, через котрі впроваджують обжалованих. До перших дверий підходить **Іван Петрович Александров**, обідраний, хоче ввійти.

ВИСТУП І.

Посильний і Іван Петрович.

Посильн. Куди? Не вільно. Чого пхаєте ся?

Іван. Петр. Чому не вільно. Закон каже: розправи публичні. (*Роздають ся оплески*).

Посильн. А от не вільно і по всьому. Не казано.

Іван Петр. Простак! Не знаєш, з ким говориш. (*Виходить молодий адвокат у фрацї*).

ВИСТУП II.

Посильний, Іван Петрович і молодий адвокат.

Мол. адвокат. Чого ви, чи в тій справі?

Іван Петр. Нї, я публика. А ось простак, цербер — не пускає.

Мол. адвокат. Тут прецінь місце не для публики.

Іван. Петр. Знаю, лише мене можна пустити.

Мол. адвокат. Підождіть. Павза сейчас буде. (*Хоче відійти, стрічає князя Абрезкова*).

ВИСТУП III.

Посильний, Іван Петрович, молодий адвокат і князь Абрезков.

Кн. Абр. Позвольте, що схочу довідати ся, як стоїть справа?

Мол. адвокат. Власне промови адвокатів. Пєтрушін говорить. (*Знова оплески*).

Кн. Абр. Що-ж, як заховують ся обжаловані?

Мол. адвокат. З повною гідностию, особливо Каренін і Єлисавета Андреєвна. Не їх судять, а вони судять суспільність. Таке відносить ся вражінє. На ту тему й ловить Пєтрушін.

Кн. Абр. А Протасов?

Мол. адвокат. Страшно схвильований. Цілий неначе трясе ся; але то зрозуміле по його житю. І так якось особливо подразнений, кілька разів перебивав і прокуратора і адвокатів.

Кн. Абр. Як думаєте, який буде результат?

Мол. адвокат. Трудно сказати. На всякий випадок премедитациї не признáють, но все таки... (*Виходить якийсь пан. Князь Абрезков звертає ся до дверий*). Ви хочете ввійти?

Кн. Абр. Так, хотів би.

Мол. адвокат. Ви князь Абрезков?

Кн. Абр. Так.

Мол. адвокат (*до посильного*). Пустіть. Тут зараз на ліво вільне крісло.

(*Посильний пропускає кн. Абрезкова. Двері отвирають ся і видно адвоката, що говорить*).

ВИСТУП IV.

Посильний, молодий адвокат і Іван Петрович.

Іван Петр. Аристократи! Я аристократ духа, а то щось висшого.

Мол. адвокат. Позвольте. (*Проходить*).

ВИСТУП V.

Посильний, Іван Петрович і Пєтушков (*входить скорим кроком*).

Пєтушк. Здоров був Іван Петрович! Як справа?

Іван Петр. Та ще промови адвокатів. Та ось не пускають.

Посильний. А ви не галасуйте тут. Тут не коршма. (*Знова оплески, отвирають ся двері, виходять адвокати, видці: мущини і дами*).

ВиСТУП VI.

Ті же дама і офіцер.

Дама. Чудово, прямо до сліз зворушив.

Офіцер. Краще всякого романа. Лише незрозуміло, як вона могла так любити його. Страшна фіґура!

ВИСТУП VII.

Ті же *Отвирають ся двері; виходять обжаловані: наперед* **Ліза і Каренін,** *проходжують ся по коритари, за ними* **Федя** *самий.*

Дама. Тихійше. Ось він. Дивіть, який він схвильований. (*Дама і офіцер проходять*).

Федя (*підходить до Івана Петровича*). Приніс?

Іван Петр. Ось тут. (*Подає щось*).

Федя (*ховає в кишеню і хоче іти; побачивши Пєтушкова*). Глупо пішло! Скучно, ах, скучно. Без сенсу. (*Хоче відійти*).

ВИСТУП VIII.

Ті же і Пєтрушін, *адвокат, товстий, румяний, оживлений підходить.*

Пєтрушін. Ну, справа стоїть добре, лише ви не попсуйте мені в послíднім слові.

Федя. Та я не буду говорити. Що їм говорити? Не буду.

Пєтрушін. Ні, сказати треба. Лише ви не страхайте ся. Тепер уже всьо піде гладко. Ви лише скажіть то, що мені казали, що єсли вас узнáють винним, то лише за то, що ви не довершили самовбійства, то є того, що вважає ся злочином після людського і церковного права.

Федя. Я нічого не буду говорити.

Пєтрушін. Чому?

Федя. Не хочу і не скажу. Ви лише мені одно скажіть: в найгіршім випадку що може бути?

Пєтрушін. Я вже вам казав. В найгіршім — засланє в Сибір.

Федя. Значить, засланє кого?

Пєтрушін. І вас і вашої жінки.

Федя. А в ліпшім?

Пєтрушін. Церковна покута і, розуміє ся, уневажненє другого супружества.

Федя. Значить, вони знова звяжуть мене з нею, властиво, єї зі мною?

Пєтрушін. Так, вже воно так повинно бути. Та ви не хвилюйтесь. І, я вас прошу, скажіть, як вам говорю; і лише, головно, нічого непотрібного. Ну, впрочім... (*Спостерігши, що їх окружили і слухають*). Я змучений, піду, посиджу. І ви поки-що відотхніть. Найважнійше, не бути трусом.

Федя. І иншого вироку не може бути?

Петрушін (*виходячи*). Ніякого иншого.

ВИСТУП IX.

Ті же *крім Петрушіна і* **судия.**

Судия. Проходіть, проходіть, нема чого на коритари стояти!

Федя. Сейчас. (*Виймає пістолєт і стріляє собі в серце. Паде. Всї кидають ся до нього*). Нічого, здає ся добре. Лізу!...

ВИСТУП X.

(*Вибігають зі всїх дверий* **видці, судиї, обжаловані, сьвідки.** *На переді всїх* **Лїза.** *З заду* **Маша і Каренїн, Іван Петрович і кн. Абрезков.**

Лїза. Що ти зробив, Федя! Чого?!

Федя. Прости менї, що не міг... инакше розвязати тебе. Прецїнь я вже давно.... готовий...

Лїза. Ти будеш жити. (*Доктор нахиляє ся, слухає*).

Федя. Я без доктора знаю... Віктор, пращай... А Маша... спізнила... (*Плаче*). Як гарно... Як гарно... (*Умирає*).

ЗАНАВІСА.

49—50. Карпенко-Карий: Хазяїн, Комедія.
51. Вовчок: Сестра, Козачка, Чумак (оповіданя).
52. Б. Бєрнзон: Понад сили, (Драма).
53—56. Чайківський: Всесьвітна історія II. (середні віки)
57—59. Ніцше: Так мовив Заратустра ч. IV. (конець).
60. Марко Вовчок: Від себе не втечеш, (оповіданя).
61—62. Г. Ібзен: Будівничий Сольнес, Драма.
63—64. Гоголь. Тарас Бульба, повість з ілюстр.
65. Руданський. Цар-соловей. Казка.
66. Молієр: Лікар-Шуткар, жарт в 1 дії.
67. Котляревский: Наталка Полтавка, укр. опера.
68—72. Чайківський: Всесьвітна Історія III. Нововічна Історія.
73—74. Николишин: Розладдє. (Драма).
75. Вовчок: Кармелюк, Невільничка, (оповіданя).
76—77. Ґеновефа, опов. (з образк.)
78. Пантелеймон Куліш: Орися. — Дівоче серце. — Січові гості (оповіданя).
79. Ольга Кобиляньска: Некультурна (новеля).
80. „ „ Мелянхолійний валець (новеля).
81—84. Франце: На білих скалах, повість.
85—86. Л. Толстой: Живий Труп. Драма.
87—91. О. Барвіньский: Образки з розвитку Русинів.
92. Яричевський: Княгиня Любов. Драма.
93. Вовчок: Сон, Одерка, Чари, Ледащиця.
94—98. Б. Лепкий: Начерк іст. украін. літер. Книжка II.
99. Вовчок: Інститутка.

ДАЛЬШІ ТОМИКИ В ДРУКУ.

Кождий томик можна набути також в гарній картоновій оправі. Тоді коштує дорозше о 20 до 40 сот.

Гроші треба висилати наперед.

З друкарні А. В. Кисілевского і Ски в Коломиї.

